

Ertoe doen. Samen doen. Meedoen.

Deze handreiking *Maatschappelijke waarde in beeld* gaat over Samen Creatief van Vitalis. Zij is een onderdeel van het portfolio bestaande uit 5 handreikingen Maatschappelijke waarde in beeld van regionale kunst- en cultuurinitiatieven in de langdurige zorg en ondersteuning. Aanvullend is een landelijke handreiking in voorbereiding.

De 5 kunst- en cultuurinitiatieven zijn:

- *Kreggel & Kwiek* van Stichting Fit-ART in Berkelland;
- *Samen Creatief* van Vitalis in de regio Eindhoven;
- *Through Art We Care* van Cordaan in Amsterdam;
- *Zomerschool* van Kunstmuseum Den Haag in Den Haag;
- *Kunst door de Brievenbus* van Amphion in de Achterhoek.

ZonMw

www.zonmw.nl

Laan van Nieuw Oost-Indië 334

2593 CE Den Haag

070 349 51 11

cultuurenzorg@zonmw.nl

Fonds Sluyterman van Loo

www.fondssluytermanvanloo.nl

Velserweg 20

1942 LD Beverwijk

025 126 0650

info@fondssluytermanvanloo.nl

Voorwoord

De manier waarop we in Nederland omgaan met ouder worden verandert. Steeds meer mensen leven langer met chronische gezondheidsproblemen en zijn gedurende langere tijd aangewezen op ondersteuning, zorg en/of aangepaste woonvormen, thuis of in een instelling. In deze levensfase verschuift de aandacht van herstel naar kwaliteit van bestaan: mee kunnen blijven doen, gezien worden en betekenis ervaren. Die verschuiving vindt plaats tegen de achtergrond van een toenemende druk op zorg en ondersteuning.

Nederland vergrijst: het aandeel 65-plussers groeit en het aantal 80-plussers neemt de komende decennia verder toe.¹ Tegelijkertijd hebben zorgorganisaties te maken met personeelstekorten, complexere zorgvragen en een grotere afhankelijkheid van informele zorg en ondersteuning. Daardoor groeit de urgentie om passende vormen van ondersteuning te ontwikkelen die aansluiten bij het dagelijks leven van ouderen. Daarbij gaat het niet alleen om medische en praktische zorg. Ook ondersteuning die bijdraagt aan regie, zingeving, sociale verbondenheid en maatschappelijke participatie wordt belangrijker. Deze ontwikkeling past in een bredere beweging waarin kwaliteit van bestaan, passende zorg en ondersteuning en het voorkomen van onnodige medicalisering meer aandacht krijgen.

In deze context groeit de belangstelling voor kunst- en cultuurinitiatieven in het sociaal domein en in de langdurige

zorg⁵. Onderzoek laat zien dat actieve kunstparticipatie kan bijdragen aan kwaliteit van bestaan van ouderen^{6,7}. Kunst en cultuur kunnen ruimte bieden voor expressie, ontmoeting, plezier, persoonlijke groei en betekenisvolle sociale interactie.

Tegelijkertijd is de duurzame inzet van kunst en cultuur in de zorg en het sociaal domein nog niet vanzelfsprekend⁸. Initiatiefnemers, zorgorganisaties, gemeenten, zorgkantoren, financiers en beleidsmakers, zoeken naar manieren om de maatschappelijke waarde van dergelijke initiatieven beter te duiden, bespreekbaar te maken, te leren van elkaar en te verbinden aan structurele borging.

Deze handreiking gaat over Samen Creatief van Vitalis in regio Eindhoven. Samen Creatief is 1 van de 5 regionale kunst- en cultuurinitiatieven waarvoor een Social Return On Investment-analyse is gemaakt naar de maatschappelijke waarde van

kunst en cultuur in de langdurige zorg en ondersteuning. De analyse is uitgevoerd door Stichting VitaValley in opdracht van ZonMw en Fonds Sluyterman van Loo.

Samen Creatief is één van de initiatieven binnen het programma Kunst & Cultuur van Vitalis. Het initiatief richt zich op vitale en minder vitale ouderen van 65 jaar en ouder; ouderen in de wijk, ouderen die thuiszorg ontvangen en ouderen die wonen op zorglocaties van Vitalis. Professionele kunstenaars worden gedurende een afgebakende periode gekoppeld aan bestaande activiteiten. Zij werken samen met coördinatoren, activiteitenbegeleiders, zorg- en welzijnsprofessionals en vrijwilligers om het bestaande activiteitenaanbod te verdiepen.

En om ouderen meer mogelijkheden te geven zich uit te drukken, iets nieuws te ervaren, contact te maken en hun talenten te blijven gebruiken.

Fotograaf: Marcel de Buck

Uit de afzonderlijke SROI-analyses bleek dat de maatschappelijke baten van de 5 initiatieven naar verwachting ruim opwegen tegen de kosten. Tegelijkertijd vraagt de interpretatie van deze uitkomsten om zorgvuldigheid. In complexe praktijken zoals kunst en cultuur in de langdurige zorg en ondersteuning zijn effecten zelden volledig of exclusief toe te schrijven aan 1 initiatief. Daarom is in de handreiking gewerkt met expliciete aannames, impactcorrecties en een onderscheid tussen financieel waardeerbare en moeilijk financieel waardeerbare baten.

Deze handreiking ondersteunt het gesprek over maatschappelijke waarde, doorontwikkeling en duurzame inbedding van Samen Creatief-Vitalis. Zij kan worden gebruikt door initiatiefnemers, ouderen, naasten, professionals, zorgorganisaties, gemeenten, zorgkantoren, financiers en beleidsmakers. Daarnaast kan de handreiking dienen als spiegelinformatie voor vergelijkbare kunst- en cultuurinitiatieven in de langdurige zorg en ondersteuning.

Tevens kan zij op landelijk niveau bijdragen aan de dialoog over het ontwikkelen van basisfunctionaliteiten in de zogenaamde gereedschapskist van regionale preventie infrastructuur zoals deze in het Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord zijn benoemd⁹. Een basisfunctionaliteit geeft richting aan de inzet van middelen in regio's.

Maatschappelijke waarde in beeld

Fotograaf: Marcel de Buck

Inhoudsopgave

Voorwoord	3	5. Social Return on Investment – samenvatting	34
Managementsamenvatting	6	Kosten	34
Inleiding	8	Baten	34
1. Theory of Change	10	6. Moeilijk financieel te waarderen baten	36
Opschaling	13	7. Discussie over de werking van de SROI	38
Impactmodel	13	Causaliteit en statistische relevantie	39
2. Waarderingen – uitgangspunten	16	Assessment data	39
Plausibel causale berekeningen	16	Plausibele causaliteit	40
Algemeen	18	Veranderkundige aanpak en bestuurlijke dialoog	40
Aannames	18	Samenvatting	40
Kengetallen gemeente Eindhoven	18	Slotbeschouwing	41
3. Waardering – kosten	22	Bijlagen	43
Kosten per belanghebbende	23	Bijlage 1: Over ZonMw, partners en het ZonMw-	44
Gemiddelde kosten per jaar	24	programma Kunst en Cultuur in de	
Totale kosten	24	Langdurige Zorg en Ondersteuning	
4. Waardering – baten	26	Bijlage 2: Over de methode SROI	46
Uitgangspunten	27	Bijlage 3: Betrokkenen SROI-analyse	47
Baten per belanghebbende	27	Bijlage 4: Referentieprijzen	48
Totale baten	33	Bijlage 5: Referenties	54
		Colofon	57

Managementsamenvatting

Aanleiding en context

Nederland vergrijst. Steeds meer mensen leven langer met chronische aandoeningen en hebben gedurende langere tijd ondersteuning, zorg en/of aangepaste woonvormen nodig. Tegelijkertijd staat de toegankelijkheid van zorg onder druk door personeelstekorten, complexere zorgvragen en de toenemende vraag naar informele zorg. In beleid (IZA, AZWA en HLO) en praktijk staat de beweging naar passende zorg centraal: van ziekte naar gezondheid, preventie en kwaliteit van bestaan en verbinding tussen het medisch en sociaal domein.

Binnen die beweging krijgen kunst- en cultuurinitiatieven in de langdurige zorg en ondersteuning steeds meer betekenis. Onderzoek laat zien dat actieve kunstparticipatie kan bijdragen aan ontmoeting, zingeving, plezier, persoonlijke ontwikkeling en sociale participatie van ouderen. De duurzame inzet van kunst en cultuur is echter nog geen vanzelfsprekend onderdeel van het zorg- en welzijnssysteem. Daarvoor is een gedeelde en zorgvuldig onderbouwde duiding van maatschappelijke waarde noodzakelijk.

Maatschappelijke waarde van kunst- en cultuurinitiatieven in beeld

In samenwerking met opdrachtgevers, ministeries van VWS en OCW, partners en de fondsen Fonds Sluyterman van Loo en Stichting RCOAK investeert ZonMw al meerdere jaren in het versterken van de verbinding tussen kunst, cultuur, zorg en ondersteuning. Binnen het ZonMw-programma Kunst en Cultuur in de Langdurige Zorg en Ondersteuning is gewerkt aan kennisontwikkeling, praktijkonderzoek, ondersteuning van regionale initiatieven, en het in kaart brengen van maatschappelijke impact.

In 2024 kreeg Stichting VitaValley opdracht om voor 5 regionale initiatieven een Social Return On Investment-analyse (SROI) uit te voeren. Deze analyses brachten de maatschappelijke kosten en baten van de initiatieven in beeld. In 2026 volgde een opdracht om de inzichten uit deze SROI-analyses te vertalen naar handreikingen

die het gesprek over doorontwikkeling, financiering en duurzame inbedding ondersteunen. Deze handreiking betreft Samen Creatief van Vitalis in regio Eindhoven. Daarmee sluit zij aan bij de bredere beweging naar passende zorg, preventie, kwaliteit van bestaan en een betere verbinding tussen zorg, cultuur en het sociaal domein.

De handreiking laat zien hoe kunst- en cultuurinitiatieven binnen die beweging kunnen worden besproken in termen van maatschappelijke waarde, gedeelde verantwoordelijkheid en duurzame inbedding.

Samen Creatief verdiept het bestaande activiteitenaanbod

Samen Creatief heeft als doel kunstactiviteiten binnen Vitalis een prominentere, kwalitatief sterkere en structurelere plek te geven in het activiteitenaanbod. Samen Creatief is één van de initiatieven binnen het programma Kunst & Cultuur van Vitalis. Het initiatief richt zich op

vitale en minder vitale ouderen van 65 jaar en ouder; ouderen in de wijk, ouderen die thuiszorg ontvangen en ouderen die wonen op 3 zorglocaties van Vitalis. Professionele kunstenaars worden gedurende een afgebakende periode gekoppeld aan bestaande activiteiten. Zij werken samen met activiteitenbegeleiders en vrijwilligers aan het ontwikkelen en uitvoeren van creatieve werkvormen. Daarmee wordt het bestaande aanbod niet vervangen maar verdiept. De kunstenaars brengen artistieke verdieping, verbeelding en nieuwe werkvormen in. Activiteitenbegeleiders en vrijwilligers brengen kennis in van de deelnemers, hun mogelijkheden, kwetsbaarheden, interesses en dagelijkse context.

Samen Creatief sluit aan bij twee behoeftes uit de praktijk. Enerzijds hebben activiteitenbegeleiders, welzijnsmedewerkers en vrijwilligers behoefte aan meer inhoudelijke, artistieke en creatieve input.

Anderzijds hebben ouderen behoefte aan activiteiten die verder gaan dan bezigheid alleen: activiteiten waarin zij zich kunnen uitdrukken, iets nieuws kunnen leren, hun talenten kunnen blijven gebruiken en samen met anderen kunnen creëren.

Over de SROI- analyse

De SROI-analyse is bedoeld om maatschappelijke waarde inzichtelijk en bespreekbaar te maken. De analyse ondersteunt het gesprek tussen partijen maar is niet bedoeld als sluitend bewijs voor volledige causaliteit of als definitieve financiële claim.

De kosten zijn gebaseerd op calculaties en de gegevens die door de betrokken initiatieven zijn aangeleverd. De baten zijn beredeneerd op basis van literatuur, praktijkkennis, interviews en co-creatiesessies, ervaringen van betrokkenen en referentieprizen. Per berekening is zichtbaar gemaakt welke aannames zijn gehanteerd en welk deel van de baten redelijkerwijs aan Samen Creatief kan worden toegerekend. Daarbij is gewerkt met impactcorrecties om overclaiming te voorkomen.

Bereik en kosten

De SROI-analyse van Samen Creatief is uitgevoerd over de periode van 2024 - 2028. In die periode wordt uitgegaan van een opschaling van het initiatief. Het aantal unieke actieve deelnemers groeit in het scenario van 50 deelnemers

in 2024 naar 500 deelnemers in 2028. Over de gehele periode is gerekend met 1250 unieke deelnemers. Naast actieve deelnemers zijn er bij iedere workshop ook 'kijkers' aanwezig: mensen die niet actief deelnemen maar meekijken of meeluisteren. Ook zij kunnen waarde ervaren, bijvoorbeeld door rust, plezier, herkenning of betrokkenheid. De organisatiekosten van Samen Creatief voor de onderzochte periode van 5 jaar zijn €515.000. Dat is €412 per unieke deelnemer per jaar.

Financieel waardeerbare baten

Een deel van de maatschappelijke effecten van Samen Creatief is in geld uitgedrukt. In deze analyse zijn de volgende baten financieel gewaardeerd:

- Kwaliteit van bestaan van deelnemers, kijkers en vrijwilligers uitgedrukt in Quality Adjusted Life Years (QALY);
- Mogelijk lagere zorg- en ondersteuningskosten binnen de Zorgverzekeringswet (Zvw);
- Mogelijk lagere zorg- en ondersteuningskosten binnen de Wet langdurige zorg (Wlz)
- Mogelijk lagere zorg- en ondersteuningskosten op de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
- Mogelijke personele inzet binnen Vitalis.

Over de onderzochte periode 2024-2028 worden de totale baten geraamd op circa €1.9 miljoen. Daarmee komt de ratio baten/kosten op 3,6. Dat betekent dat tegenover elke geïnvesteerde euro naar verwachting

€3,60 aan maatschappelijke baten staat, binnen de gehanteerde aannames, impactcorrectie en rekenwijze.

Niet alle maatschappelijke effecten laten zich verantwoord in geld uitdrukken. In deze analyse zijn verschillende effecten benoemd die wel waarde hebben maar niet financieel zijn doorgerekend. Het gaat onder andere om:

- Ontlasten naasten;
- Werkplezier van kunstenaars, zorg- en ondersteuningsprofessionals;
- Mogelijke effecten op verloop en verzuim in organisaties;
- Zingeving van vrijwilligers;
- Bredere effecten op de houdbaarheid van zorg en ondersteuning.

SROI-instrument als dialooginstrument

De SROI- analyse laat zien dat Samen Creatief zowel financieel waardeerbare als niet financieel waardeerbare effecten kan hebben. De analyse maakt zichtbaar hoe deze effecten plausibel samenhangen met het initiatief, zonder te veronderstellen dat alle effecten volledig of exclusief door Samen Creatief worden veroorzaakt.

Omdat kunst- en cultuurinitiatieven vaak domeinoverstijgend werken, is een zorgvuldig onderbouwde dialoog nodig. Investerings worden bijvoorbeeld gedaan binnen zorg, welzijn en cultuur, terwijl mogelijke effecten zich ook kunnen voordoen binnen andere domeinen zoals

de Zvw, Wlz of Wmo. Daardoor ontstaat regelmatig de zogenoemde wrong-pocket-problematiek; de investerende partij is niet altijd de partij waar de baten terechtkomen.

Deze handreiking ondersteunt het gesprek over maatschappelijk waarde, gedeelde verantwoordelijkheid, passende financiering, borging en duurzame inbedding. Zij kan worden gebruikt door Vitalis, gemeenten, zorgkantoren, zorgverzekeraars, fondsen, beleidsmakers en andere betrokken partijen. Daarnaast kan de handreiking dienen als spiegelinformatie voor verdere ontwikkeling, prioritering en besluitvorming rond Samen Creatief en vergelijkbare initiatieven.

Inleiding

Voor u ligt de Handreiking *Maatschappelijke waarde in beeld van Samen Creatief van Vitalis*. Deze handreiking beschrijft de maatschappelijke waarde van Samen Creatief en ondersteunt het gesprek over verdere doorontwikkeling, financiering en duurzame inbedding van kunst en cultuur in de langdurige zorg en ondersteuning.

Samen Creatief binnen Vitalis

Binnen Vitalis staat de 'kunst van gelukkig ouder worden' centraal. Kunst en cultuur spelen daarin een belangrijke rol: zij kunnen mensen raken, verbinden en bijdragen aan een positieve beleving van het dagelijks leven. Vanuit deze visie ontwikkelt en organiseert Vitalis een divers aanbod aan kunst- en cultuuractiviteiten waarbij actieve participatie van bewoners en ouderen uit de wijk centraal staat.

Samen Creatief is één van de initiatieven binnen het programma Kunst & Cultuur van Vitalis. Het initiatief richt zich op vitale en minder vitale ouderen

van 65 jaar en ouder; ouderen in de wijk, ouderen die thuiszorg ontvangen en ouderen die wonen op zorglocaties van Vitalis.

Binnen Samen Creatief worden professionele kunstenaars gedurende een afgebakende periode gekoppeld aan bestaande activiteiten. Zij werken samen met activiteitenbegeleiders en vrijwilligers aan creatieve werkvormen. De kunstenaars brengen artistieke verdieping, verbeelding en nieuwe werkvormen in. Activiteitenbegeleiders en vrijwilligers brengen kennis in van de deelnemers, hun mogelijkheden, kwetsbaarheden,

interesses en dagelijkse context.

Op deze manier wordt kunst en cultuur niet alleen aangeboden als activiteit, maar ook een structureel onderdeel van de dagelijkse praktijk van zorg en welzijn. De aanpak is laagdrempelig, omdat zij aansluit bij bestaande groepen, vertrouwde begeleiders en bekende routines.

Tegelijkertijd voegt de inzet van de professionele kunstenaars verdieping toe aan het bestaande activiteitenaanbod.

De activiteiten kunnen bijdragen aan zingeving, eigen regie, mentaal welbevinden en sociale verbondenheid. Zij bieden deelnemers ruimte voor expressie, plezier, herinnering, verbeelding en ontmoeting. Daarnaast hebben zij een activerende werking doordat deelnemers worden uitgenodigd om te bewegen, hun fijne motoriek te gebruiken en cognitieve functies, zoals geheugen en concentratie, te prikkelen.

Naast actieve deelnemers zijn er bij iedere workshop ook 'kijkers' aanwezig: mensen die niet actief deelnemen maar meekijken of meeluisteren. Ook zij kunnen waarde ervaren, bijvoorbeeld door rust, plezier, herkenning of betrokkenheid bij wat er gebeurt.

Waarom deze handreiking?

Kunst- en cultuurinitiatieven in de langdurige zorg en ondersteuning sluiten aan bij de bredere beweging waarin kwaliteit van bestaan, preventie, participatie en betekenisvol dagelijks leven meer

aandacht krijgen. Tegelijkertijd worstelen deze initiatieven vaak met vragen over waardering, financiering en borging.

Hoe kan de maatschappelijke waarde van kunst en cultuur zichtbaar worden gemaakt, en wat is nodig om succesvolle initiatieven duurzaam in te bedden?

De vraag is urgent omdat kunst- en cultuurinitiatieven vaak domeinoverstijgend werken. Zij raken aan zorg, welzijn, cultuur, preventie, participatie

Kennisinstituut Leyden Academy on Vitality and Ageing onderzocht de waarde van kunstactiviteiten zoals dans, tekenen, muziek, zang, poëzie, theater en beeldende vorming in de langdurige zorg voor ouderen¹⁰. In dat onderzoek zijn honderden verhalen van deelnemende ouderen opgehaald en observaties uitgevoerd.

“Door kunst kan je jezelf uiten, je verbonden voelen met anderen, even je beperkingen vergeten en benaderd worden vanuit wat je nog wél kunt. Naast ouderen onderstepen ook zorgmedewerkers, mantelzorgers en kunstenaars de waarde van de activiteiten voor henzelf. Zij ervaren plezier, diepgaand contact en worden uitgedaagd in hun vak.” – hoogleraar Tineke Abma, directeur Leyden Academy on Vitality and Ageing

en informele ondersteuning. Daardoor passen zij niet altijd vanzelfsprekend binnen bestaande financieringsstromen. Fondsen kunnen een initiatief mogelijk maken, maar bieden geen structurele financiering. Gemeenten, zorgkantoren, zorgverzekeraars en zorgorganisaties vragen op hun beurt om onderbouwing van effecten, waarden en verantwoordelijkheden.

De zoektocht naar duurzame financiering en inbedding past binnen de bredere beleidsmatige beweging naar passende zorg, preventie, kwaliteit van bestaan en een betere verbinding tussen zorg, cultuur en het sociaal domein. Daarbij verschuift de aandacht van voornamelijk medische zorg naar ondersteuning die mensen helpt om te doen, eigen regie te behouden en betekenisvolle sociale relaties te onderhouden. Kunst- en cultuurinitiatieven kunnen in de beweging een betekenisvolle rol spelen omdat zij raken aan expressie, ontmoeting, zingeving en participatie. Tegelijkertijd passen zij niet altijd vanzelfsprekend binnen bestaande financieringsstromen. Daarom is een zorgvuldige onderbouwing en bespreking van maatschappelijke waarde nodig.

In het ZonMw-programma Kunst en Cultuur in de Langdurige Zorg en Ondersteuning (2019 - 2026) kregen 19 praktijkcasussen de gelegenheid om te leren en ontwikkelen en kennis op te bouwen. Echter, de vraag naar

duurzame financiering en inbedding bleef terugkomen. De SROI-analyse van Samen Creatief is uitgevoerd om de maatschappelijke waarde van het initiatief beter inzichtelijk te maken en het gesprek met betrokken partijen te ondersteunen.

De rol van de SROI

Social Return on Investment (SROI) is een internationaal toegepaste methode om maatschappelijke waarde systematisch in beeld te brengen. De methode brengt in kaart welke partijen investeren, welke

Door kunst kan je jezelf uiten en verbinden met anderen

effecten aannemelijk zijn, bij wie ze terecht komen en welke effecten waar mogelijk financieel kunnen worden gewaardeerd.

In deze handreiking wordt SROI gebruikt als gespreks- en beleidsinstrument. De SROI-analyse en deze handreiking maken de maatschappelijke waarde van het cultuurinitiatief inzichtelijk binnen de actuele beleidscontext. Zij ondersteunen initiatiefnemers, financiers, beleidsmakers en uitvoerende partijen over de duurzame

inzet van kunst- en cultuurinitiatieven in de langdurige zorg en ondersteuning, en bij keuzes die nodig zijn voor passende borging, financiering en doorontwikkeling.

De analyse is niet bedoeld als onderdeel van pakketbeoordeling en vervangt geen effectiviteitsonderzoek of economische evaluatie. Zij kan helpen om aannames expliciet te maken, maatschappelijke waarde systematisch te bespreken en mogelijk financierings- en borgingsroutes te verkennen.

Kunst- en cultuurinitiatieven vinden plaats in complexe sociale praktijken. Hierdoor zijn effecten niet eenvoudig 1 op 1 toe te schrijven aan een aanpak. In deze analyse wordt daarom gewerkt met plausibel causale redenering, impactcorrectie en onderscheid tussen financieel waardeerbare en moeilijk financieel waardeerbare baten. Daarmee wordt zichtbaar gemaakt wat aannemelijk is, welke onzekerheden bestaan en waar aanvullende gegevens nodig zijn.

Opbouw van de handreiking

Deze handreiking bestaat uit de SROI-analyse, de duiding van maatschappelijke waarde en de positionering van Samen Creatief van Vitalis in regio Eindhoven. De rapportage is onderdeel van een portfolio van 5 regionale initiatieven en 1 landelijke rapportage. Na deze inleiding volgt het verslag van de uitgevoerde SROI-analyse:

1. Theory of Change beschrijft wat Samen Creatief inhoudt.
2. Waarderingen- uitgangspunten licht de methodische uitgangspunten, gebruikte bronnen en aannames toe.
3. Waardering - kosten beschrijft de kosten van Samen Creatief in de periode 2024 – 2028.
4. Waardering – baten beschrijft de financieel waardeerbare baten, waar deze neerslaan en met welke mate van zekerheid.
5. Social Return on Investment – samenvatting vat de kosten en de baten samen.
6. Moeilijk financieel te waarderen baten benoemt de effecten die wel waarde hebben maar niet eenduidig financieel kunnen worden gewaardeerd.
7. Discussie over de werking van de SROI reflecteert op causaliteit, aannames, beperkingen en veranderkundige betekenis van de aanpak.

De handreiking sluit af met een slotbeschouwing over de betekenis van de analyse voor duurzame financiering, borging en doorontwikkeling van Samen Creatief en vergelijkbare initiatieven.

Theory of Change

Samen Creatief heeft als doel om kunstactiviteiten binnen Vitalis een prominentere, kwalitatief sterkere en structurele plek te geven in het activiteiten aanbod. Het initiatief richt zich op vitale en minder vitale ouderen van 65 jaar en ouder; ouderen in de wijk, ouderen die thuiszorg ontvangen en ouderen die wonen op 3 zorglocaties van Vitalis.

Kunst en cultuur kunnen bijdragen aan zingeving, plezier, contact met anderen en ervaren welzijn van ouderen. Onderzoek in de langdurige zorg en ondersteuning laat zien dat actieve kunstparticipatie door ouderen samenhangt met positieve gevoelens, persoonlijke en artistieke groei en betekenisvolle sociale interacties^{11,12}. Daarmee sluit Samen Creatief aan bij twee behoeftes uit de praktijk. Enerzijds ervaren activiteitenbegeleiders, welzijnsmedewerkers en vrijwilligers behoefte aan meer inhoudelijk artistieke en creatieve input. Anderzijds sluit het aan bij de bredere behoefte van ouderen aan activiteiten die

verder gaan dan bezigheid alleen; activiteiten waarin zij zich kunnen uitdrukken, iets nieuws kunnen leren, hun talenten kunnen blijven gebruiken en samen met anderen kunnen creëren. LKCA benoemt dat ouderen graag hun talenten gebruiken en ontplooiën en daarbij deskundig en professioneel begeleid willen worden naar meer inhoudelijke en creatieve input en op de vraag van de ouderen naar meer diepgang binnen de creatieve activiteiten^{13,14}.

Samen Creatief richt zich op vitale en minder vitale ouderen van Vitalis in de verpleeghuiszorg, ouderen met thuiszorg en op ouderen uit de wijk. Door aan te sluiten bij bestaande groepen,

vertrouwde begeleiders en bestaande routines blijft de drempel laag. Dit is belangrijk omdat onderzoek naar kunst in de zorg laat zien dat context, continuïteit, een gastvrije omgeving en aansluiting bij deelnemers mede bepalen of kunstparticipatie betekenisvol wordt.

Naast bewoners nemen ook activiteitenbegeleiders en vrijwilligers deel aan de workshops. Daardoor blijft de opbrengst niet beperkt tot de aanwezigheid van de kunstenaars, maar wordt kennis overgedragen aan de mensen die dagelijks of wekelijks met de ouderen werken.

Binnen Samen Creatief sluiten vrijwilligers en kunstenaars in een periode van 16 weken, gemiddeld 3 uur per week, aan bij 3 bestaande groepen op 3 locaties. Dit betreft de inzet van de vrijwilligers en kunstenaars in 2024. Deze activiteiten zijn ontwikkeld en worden wekelijks uitgevoerd door activiteitenbegeleiders. De kunstenaars brengen artistieke verdieping, nieuwe werkvormen en creatieve methodieken in. Zij werkten in 2024 direct met circa 35 ouderen én droegen daarmee tegelijk bij aan de deskundigheidsbevordering van de 6 activiteitenbegeleiders en 3 vrijwilligers. De verwachting was dat het aantal deelnemende ouderen in 2024 nog verder op zou lopen tot 50.

De inzet van kunstenaars is nadrukkelijk bedoeld als verdieping van het bestaande aanbod. Kunstenaars voegen verbeelding, experiment, vakmanschap en artistieke kwaliteiten toe. Activiteitenbegeleiders en vrijwilligers brengen kennis in van de deelnemers, hun mogelijkheden, kwetsbaarheden, interesses en dagelijkse context. Juist de samenwerking tussen kunstprofessionals en zorg- en welzijnsprofessionals wordt in onderzoek genoemd als belangrijk voor passende en betekenisvolle kunstparticipatie in de langdurige zorg.

Verdieping van het bestaande aanbod

Met Samen Creatief wordt kunst en cultuur toegankelijk voor de werkvloer. De aanpak is praktisch, laagdrempelig en ingebed in bestaande activiteiten. Daardoor kunnen

medewerkers en vrijwilligers de opgedane ervaring en kennis direct toepassen in hun dagelijks werk. Zo ontstaat niet alleen een tijdelijk extra aanbod, maar wordt

gewerkt aan structurele borging, meer draagvlak bij medewerkers, meer artistieke kwaliteit in het activiteitenaanbod en meer mogelijkheden voor ouderen om actief,

betekenisvol en creatief deel te nemen.

Samen Creatief draagt bij aan een activiteitenaanbod waarin ouderen

Tabel 1: Opschaling Samen Creatief – Vitalis in regio Eindhoven

Jaar	2024	2025	2026	2027	2028
Inwoners Nederland	17.950.000	18.070.000	18.170.000	18.260.000	18.330.000
waarvan 65+ (%)	20,3 %	20,8 %	21,6 %	22,4 %	23,2 %
Doelgroep 65-plussers	3.590.000	3.758.560	3.924.720	4.090.240	4.252.560
Aantal mensen met dementie (huisarts)	115.700	115.700	115.700	115.700	115.700
Aantal mensen met dementie (Alzheimer)	270.000	290.000	300.000	310.000	320.000
Aantal mensen in verzorgings- verpleeghuis	115.000	115.000	115.000	115.000	115.000
Aantal mensen thuiswonend	3.475.000	3.643.560	3.809.720	3.975.240	4.137.560
Unieke deelnemers	50	125	225	350	500
waarvan deelnemers zonder zorg (%)	33,3 %	33,3 %	33,3 %	33,3 %	33,3 %
Aantal deelnemers zonder zorg	17	42	75	117	167
waarvan deelnemers met thuiszorg (%)	33,3%	33,3 %	33,3 %	33,3 %	33,3 %
Aantal deelnemers met thuiszorg	17	42	75	117	167
waarvan deelnemers in verpleeghuiszorg (%)	33,3 %	33,3 %	33,3 %	33,3 %	33,3 %
Aantal deelnemers in verpleeghuiszorg	17	42	75	117	167
Aantal groepen	3	8	14	22	32
Aantal kijkers* per workshop	9	24	42	66	96
Vrijwilligers	3	4	4	5	5
Kunstenaars	3	4	4	5	5
Aantal locaties	3				

* Kijkers zijn mensen die kijken naar de activiteit maar zelf niet deelnemen.

niet slechts worden vermaakt, maar worden aangesproken als mens met eigen interesses, talenten, vaardigheden, herinneringen en verbeeldingskracht. De focus verschuift van 'iets doen' naar "iets maken, beleven en delen". Daarmee sluit het aan bij inzichten uit onderzoek naar kunst in de zorg, waarin plezier, diepgaand contact, uitdaging, persoonlijke groei en betekenisvolle sociale interactie als belangrijke waarden van actieve kunstparticipatie naar voren komen.

Opschaling

Dit opschalingsscenario beschrijft een ambitieuze, maar realistische groei van Samen Creatief van Vitalis in de periode 2024–2028. In de onderliggende SROI-analyse is uitgegaan van de doelgroep mensen van 65 jaar en ouder. Daarbij is gekeken naar de demografische ontwikkeling van Nederland, met een specifieke aandacht voor de gemeente Eindhoven.

Het merendeel van de deelnemers aan dit project van Samen Creatief woont in een zorginstelling. Dat sluit aan bij de context waarin Samen Creatief wordt ingezet; binnen zorglocaties. Tegelijkertijd richt het programma zich niet uitsluitend op bewoners met verpleeghuiszorg. Ook ouderen uit de wijk kunnen deelnemen; afhankelijk van de lokale inrichting kan het daarbij gaan om ouderen met of zonder formele zorg. Landelijk groeit het aantal inwoners licht en neemt ook het aandeel

65-plussers toe. Daardoor stijgt het absolute aantal ouderen. Tegelijkertijd is er binnen zorginstellingen steeds meer aandacht voor passende activiteiten die bijdragen aan welbevinden, zingeving en sociale verbondenheid van bewoners/deelnemers.

Binnen deze context wordt Samen Creatief stapsgewijs opgeschaald. In de periode 2024–2028 nemen in totaal 1.250 unieke deelnemers deel aan het programma. In het opschalingsscenario wordt ervan uitgegaan dat Samen Creatief op 3 zorglocaties wordt ingezet.

Naast de actieve deelnemers aan de Samen Creatief workshops zijn bij iedere workshop ook verschillende 'kijkers' aanwezig. Dit zijn mensen die de activiteit volgen, maar zelf niet actief deelnemen. Per workshop wordt uitgegaan van gemiddeld 3 kijkers. Het aantal unieke kijkers groeit van 9 in 2024 naar 96 in 2028. In de totale periode 2024–2028 gaat het om 237 unieke kijkers. Het aantal unieke deelnemers per jaar groeit van 50 deelnemers in 2024 naar circa 500 deelnemers in 2028. Deze groei wordt mogelijk gemaakt door een combinatie van de uitbreiding van het aantal mensen (activiteitenbegeleiders, vrijwilligers en kunstenaars) en het aantal uren dat zij beschikbaar hebben. Hierdoor kan ook het aantal groepen toenemen van 3 groepen in 2024 naar 32 groepen in 2028.

Dit leidt tot een duidelijke versterking van kunst- en cultuurparticipatie binnen de

zorglocaties van Vitalis. Samen Creatief draagt daarmee bij aan een breder, rijker en meer betekenisvol activiteitenaanbod voor ouderen. Dit resulteert in een verhoogde kunst- en cultuurparticipatie binnen de zorglocaties van Vitalis.

Impactmodel

Een belangrijk onderdeel van de SROI-analyse is het opstellen van het impactmodel. Dit model is opgebouwd en getoetst in gesprekken met belanghebbenden en laat visueel de toegevoegde waarde van kunst en cultuurinitiatieven in de langdurige zorg, ondersteuning en het sociaal domein zien. Het impactmodel maakt inzichtelijk welke partijen als belanghebbenden betrokken zijn, welke kosten zij maken en welke effecten daaruit voortkomen. Het model, weergegeven in Figuur 1 op de volgende pagina, schetst de keten van kosten en aanpak tot aan de toegevoegde waarde.

Het impactmodel is een generiek en toepasbaar model voor alle onderzochte initiatieven binnen deze opdracht, zo ook voor Samen Creatief. Niet alle effecten in het impactmodel zijn financieel waardeerbaar. Desondanks maakt het impactmodel inzichtelijk hoe de inzet van kunst en cultuur bijdraagt aan een veerkrachtig zorg- en ondersteuningslandschap en vormt het model een belangrijk fundament voor het duiden van de maatschappelijke waarde van Samen Creatief.

Impactmodel

Samenvatting

Figuur 1: Impactmodel VitaValley

*In dit impactmodel wordt met interventie bedoeld aanpak, aanbod en initiatieven

2

Waarderingen - uitgangspunten

Dit hoofdstuk beschrijft de uitgangspunten die zijn gehanteerd bij de waarderingen binnen Samen Creatief. Allereerst wordt de gekozen methodiek toegelicht. Daarbij wordt uiteengezet waarom gekozen is voor een SROI-analyse. Vervolgens worden de algemene uitgangspunten voor de waarderingen beschreven, waaronder de gebruikte bronnen en databestanden. Daarna worden de aannames toegelicht die zijn toegepast bij de berekeningen. Het hoofdstuk sluit af met kengetallen die een contextuele situatieschets van gemeente Eindhoven geven. Op basis van deze uitgangspunten worden in hoofdstuk 3 (Kosten) en hoofdstuk 4 (Baten) de berekeningen nader uitgewerkt en toegelicht.

Plausibel causale berekeningen

Kunst- en cultuurinitiatieven zoals Samen Creatief vragen om onderzoeksmethodieken die recht doen aan hun aard en context. Deze initiatieven vinden plaats in de dagelijkse leefomgeving van mensen en kenmerken zich door relationele processen, betekenisgeving, co-creatie en maatwerk. In een dergelijk

complexe sociale praktijk is het toepassen van een uniforme interventie – en controlegroep zoals bij een randomized controlled trial (RCT) niet passend.

Tegelijkertijd is er inmiddels een brede en groeiende (inter) nationale kennisbasis die laat zien dat het met andere onderzoeksmethodieken

mogelijk is de waarde van kunst en cultuur in het sociaal domein en de langdurige zorg zichtbaar te maken. Uit praktijkgericht onderzoek van Movisie komt naar voren dat de effecten van kunst en cultuur tot stand komen via relationele en betekenisvolle processen, die zich niet eenvoudig laten vangen in lineaire causaliteitsmodellen¹⁵. Ook de Wereldgezondheidsorganisatie

Fotograaf: Marcel de Buck

(WHO) onderschrijft deze benadering. In een uitgebreide review concludeert de WHO, op basis van meer dan 3.000 studies met uiteenlopende onderzoeksoptellingen, dat kunst en cultuur bijdragen aan preventie, gezondheid en welzijn, en dat juist bij dit type interventies een breed palet aan methoden nodig is om effecten en onderliggende werkzame mechanismen inzichtelijk te maken¹⁶.

In Nederland heeft Leyden Academy on Vitality and Ageing¹⁷, samen met onder meer Amsterdam UMC, uitgebreid onderzoek gedaan naar kunst- en cultuurparticipatie van ouderen. Dit, en andere onderzoeken¹⁸ laten zien hoe kunst bijdraagt aan de ervaren kwaliteit van bestaan, zingeving, maatschappelijke participatie en het aanspreken van mogelijkheden van mensen. Daarnaast maakt het inzichtelijk welke werkzame principes daarbij een rol spelen.

Deze inzichten ondersteunen het gebruik van plausibel causale redeneringen en SROI-onderzoek bij de waardering van kunst- en cultuurnitiatieven in het sociaal domein en de langdurige zorg.

Algemeen

Een combinatie van beschikbare kennis, onderbouwde vermoedens en expliciete aannames van alle betrokkenen vormen de basis voor deze SROI-analyse. Er wordt daarbij onderscheid gemaakt tussen 3 typen informatie; feiten, vermoedens en aannames:

Feiten:

- Empirische en verifieerbare informatie uit bestaande bronnen, waaronder (internationaal) onderzoek, monitors¹⁹⁻²², registratiedata, declaratiedata (Vektis, Gemeentezorgspiegel)^{23,24}, referentieprijzen (Zorginstituut Nederland)²⁵, tarieven (NZa)²⁶, regiobeelden²⁷, registratie van activiteiten en deelnemers (input vanuit Vitalis, workshop en interviews).

Vermoedens:

- Informatie op basis van trends en contextuele analyses, zoals demografische ontwikkelingen^{20,28}, epidemiologische gegevens²⁹, arbeidsmarktontwikkelingen³⁰, beleidskaders³¹ en regionale plannen²⁷.

Aannames:

- Gezamenlijke inschattingen en beredeneerde aannames, gebaseerd op co-creatie sessies, terugkoppelsessies met betrokkenen en kennisyntheses.

De analyse wordt gemaakt vanuit de

Theory of Change en het impactmodel, zoals beschreven in hoofdstuk 1 Theory of Change. De analyse is gemaakt over de periode 2024-2028.

Aannames

Een veelgehoorde kanttekening bij SROI-analyses is dat zij mede gebaseerd zijn op aannames^{32,33}. Dat is terecht. Voor alle prospectieve analyses geldt dat toekomstige ontwikkelingen en effecten niet met volledige zekerheid kunnen worden voorspeld. Sommige trends en effecten zijn relatief stabiel en goed onderbouwd, andere zijn afhankelijker van context, gedrag of externe factoren en daardoor minder precies te kwantificeren.

In deze analyse is op 3 manieren met onzekerheid omgegaan. Ten eerste zijn de gehanteerde aannames expliciet en transparant gemaakt. Daarmee is inzichtelijk waarop de berekeningen zijn gebaseerd en kan de lezer beoordelen hoe gevoelig de uitkomsten zijn voor andere, mogelijke eveneens plausibele aannames.

Ten tweede zijn de aannames getoetst in co-creatie met de praktijk. Dit is gedaan via interviews, een workshop met alle belanghebbenden en een terugkoppeling waarin de analyses zijn besproken en aangescherpt.

Ten derde is bewust gekozen voor conservatieve benadering. Bij onzekerheid

wordt niet uitgegaan van een maximale impactclaim. Voor elke in geld uitgedrukte waarde is een correctie toegepast van minimaal 50% om te voorkomen dat de bijdrage van Samen Creatief wordt overschat. Deze correctie weerspiegelt dat de gevonden waarde niet volledig aan Samen Creatief kan worden toegeschreven, maar mede kan zijn beïnvloed door andere activiteiten, omstandigheden of partijen. Dit past bij het SROI-principe om overclaiming te voorkomen en rekening te houden met attributie.

In de praktijk zullen de baten eerder meedan tegenvallen, zeker op de iets langere termijn. De kosten zijn naar verwachting beter voorspelbaar dan de baten, omdat zij grotendeels samenhangen met concrete inzet, organisatie en uitvoering. Om die reden is er geen afzonderlijke generieke foutmarge van 'plus of min x procent' toegepast. De onzekerheid is in plaats daarvan verwerkt via transparante aannames, praktijktoetsing en conservatieve impactclaims.

Daarmee moeten de uitkomsten niet worden gelezen als een exacte voorspelling, maar als een onderbouwde en voorzichtig geraamde indicatie van maatschappelijke waarde. Op basis van gehanteerde aannames is het aannemelijk dat de baten eerder bescheiden zijn ingeschat, zeker wanneer effecten zich op langere termijn verder ontwikkelen.

Kengetallen gemeente Eindhoven

De kengetallen voor demografie, gezondheid en kosten in het sociaal- en zorgdomein zijn samengevat in onderstaande tabel. Deze geven een schets van de context van gemeente Eindhoven en dienen ter duiding van de situatie waarbinnen Samen Creatief van Vitalis wordt uitgevoerd. De informatie is gebaseerd op gegevens van het CBS²⁸, het RIVM²⁹ en Vektis²³.

De tabel laat onder meer zien dat de ervaren gezondheid van inwoners in Eindhoven lager wordt beoordeeld dan het Nederlands gemiddelde. Zo is er sprake van een relatief hoog niveau van eenzaamheid van zo'n 54%, ervaart 24% van de inwoners veel stress en zo'n 9% van de inwoners mist steun. Deze combinatie van kengetallen benadrukt de relevantie van een preventief en activerend initiatief als Samen Creatief, dat onder andere bijdraagt aan de sociaal maatschappelijke participatie van deelnemers. De gepresenteerde kengetallen fungeren nadrukkelijk als situatieschets en worden niet direct gebruikt als input voor de verdere berekeningen in deze SROI-analyse.

Tabel 2: Kengetallen gemeente Eindhoven

Belanghebbenden	Inwoners	Gemeente	Zorg-verzekeraar	Zorgkantoor	Nederland gemiddeld 2024	Bron
Domein		Sociaal domein	Zvw	Wlz		
Aantal inwoners Eindhoven	249.035				18.073.424	Inwoners per gemeente CBS
waarvan 65+	39.846					Buurtadvies.nl
Ervaren gezondheid:	64,69				69	Buurtadvies.nl
% ervaart veel stress	23,7%				20,7%	Buurtadvies.nl
% moeite met rondkomen	18,0%				20,5%	Buurtadvies.nl
% voelt zich eenzaam	54,2%				49,2%	Buurtadvies.nl
% arbeidsparticipatie	71,0%				65,0%	Buurtadvies.nl
% vrijwilligerswerk	19,6%				23,8%	Buurtadvies.nl
% mantelzorger	12,2%				13,5%	statline
% roker	18,8%				18,0%	Buurtadvies.nl
% normaal gewicht	49,7%				46,6%	statline
% voldoet aan beweegrichtlijn	51,2%				46,8%	Buurtadvies.nl
% drinker	75,4%				77,7%	Buurtadvies.nl
% (zeer) hoge veerkracht	48,4%				49,3%	Buurtadvies.nl
% mist steun	8,6%				6,4%	Statline
Totale uitgaven sociaal domein Eindhoven (2026):		€ 593.510.000			€ 36.295.000.000	
Gemiddelde uitgaven sociaal domein per inwoner		€ 2.383			€ 2.008,20	
waarvan Samenkracht en burgerparticipatie		€ 59.104.000				

Belanghebbenden	Inwoners	Gemeente	Zorg-verzekeraar	Zorgkantoor	Nederland gemiddeld 2024	Bron
Totale uitgaven WMO maatwerk Eindhoven (2024):		€ 53.063.000			€ 4.507.141.000	Vektis
Gemiddelde uitgaven WMO per inwoner		€ 213			€ 249	Vektis
Aantal Wmo maatwerk cliënten Eindhoven		16.480				Vektis
% van aantal inwoners		6,6%				Vektis
Gerealiseerde uitgaven Wmo maatwerk per client		€ 3.220				Vektis
Totale Zvw uitgaven Eindhoven (2024):			€ 753.014.280		€ 58.722.059.340	Vektis
Gemiddelde Zvw kosten per inwoner			€ 3.024		€ 3.249	
Gemiddelde Zvw kosten per inwoner - 65+			€ 7.080		€ 6.824	Buurtadvies.nl & Vektis
Totale Wlz uitgaven Eindhoven (2024):				€ 448.818.850	€ 35.650.431.190	Vektis, 2020
Gemiddelde Wlz uitgaven per inwoner				€ 1.802	€ 1.973	
Aantal Wlz cliënten				5765	435.315	
% van aantal inwoners				2,3%		
Gemiddelde Wlz uitgaven per cliënt (18+)				€ 77.852	€ 81.896	

Waardering – kosten

In dit hoofdstuk wordt de financiële waardering van de kosten voor Samen Creatief beschreven. De kosten bestaan uit de inzet van tijd en middelen door verschillende belanghebbenden. De kosten die worden onderscheiden zijn; de kosten van deelnemers, vrijwilligers, het kunstinitiatief Samen Creatief en zorg-, welzijns- en woonorganisatie Vitalis. De waarderingen in dit hoofdstuk vormen samen de basis voor het inzicht in de totale kosten van het initiatief over de periode 2024–2028. Aan de onderstaande inzet wordt financiële waarde toegekend.

Deelnemers

De kosten van deelnemers bestaan uit de tijd die zij besteden aan deelname aan Samen Creatief.

Vrijwilligers

De kosten van vrijwilligers bestaan uit de tijd die zij besteden aan Samen Creatief toegerekend aan het aantal deelnemers.

Kunstinitiatief Samen Creatief

In het eerste jaar, 2024, zet het initiatief een coördinator Kunst

en Cultuur in voor ontwikkeling, uitwerken, organisatie en evaluatie. Daarnaast is een coördinator Kunst en Cultuur aanwezig bij de workshops en exposities, en nemen ook activiteitenbegeleiders deel aan de workshops en exposities.

In de periode 2024–2028 bestaan de kosten van het kunstinitiatief daarnaast uit vergoedingen voor kunstenaars en vakdocenten, materiaalkosten voor de workshops en exposities, en

kosten voor PR en communicatie.

Zorg- en welzijnsorganisatie (Vitalis)

In de periode 2025–2028 levert Vitalis, een coördinator Kunst en Cultuur voor ontwikkeling, uitwerking, organisatie en evaluatie en een coördinator Kunst en Cultuur die aanwezig is bij de workshops en exposities. Daarnaast levert ze ook activiteitenbegeleiders die deelnemen aan de workshops en exposities.

Fotograaf: Bea Straver

Kosten per belanghebbende

Om de gehanteerde aannames transparant te maken, zijn de kosten eerst uitgewerkt op het niveau van een gemiddelde per deelnemer per jaar. Alle bedragen zijn gebaseerd op het prijsniveau van 2024. Vanaf 2026 wordt er voor de inzet van deelnemers en vrijwilligers gerekend met het prijspeil 2025 op basis van de consumentenprijs index³⁴.

Deelnemers

De gemiddelde kosten voor deelnemers bedragen €21 per deelnemer per jaar. Deze kosten bestaan uit: een tijdsinvestering

van circa 1 uur per jaar voor oriëntatie en inschrijving. Deze tijd is gewaardeerd tegen €19,70 per uur voor 2024-2025 en €21,30 vanaf 2026²⁵.

Vrijwilligers

De gemiddelde kosten van vrijwilligers bedragen €17 door vrijwilligers per deelnemer per jaar.

Deze kosten bestaan uit: een tijdsinvestering van gemiddeld circa 3 uur per week, gedurende 16 weken verdeeld over 3 groepen in 2024. Dat betekent dat een vrijwilliger 48 uur per jaar besteedt,

gewaardeerd tegen €19,70 per uur voor 2024-2025 en gewaardeerd tegen €21,30 per uur vanaf 2026²⁵, waarna de totale waarde is toegerekend aan het aantal deelnemers.

Kunstinitiatief Samen Creatief

De gemiddelde programmakosten van Samen Creatief bedragen €151 per deelnemer per jaar over de periode 2024-2028. Hierbij wordt uitgegaan van een opschaling van het aantal deelnemers, vrijwilligers, kunstenaars, activiteitenbegeleiders, ureninzet, soorten activiteiten, groepen en locaties.

Zorg- en welzijnsorganisaties (Vitalis)

De inzet van zorg- en welzijnsorganisaties, in dit geval Vitalis, komt neer op gemiddeld €107 per deelnemer per jaar. De kosten van Vitalis starten in 2025 en gelden vanaf dan tot het einde van de onderzoeksperiode, 2028. Dit betreft de aan Samen Creatief toegerekende inzet vanuit de organisatie, waarbij wordt uitgegaan van een opschaling van het aantal deelnemers, vrijwilligers, kunstenaars, activiteitenbegeleiders, ureninzet, soorten activiteiten, groepen en locaties.

Gemiddelde kosten per jaar

Op basis van de kosten per deelnemer is de totale inzet omgerekend naar gemiddelde kosten per jaar.

Deelnemers – totaal: €26.000

- De gemiddelde jaarlijkse tijdsinvestering van deelnemers bedraagt: $(1.250 \times €21)/5 \approx €5.250$.

Vrijwilligers – totaal: €21.000 (2024-2028)

- De gemiddelde jaarlijkse waarde van de vrijwilligersinzet toegerekend aan deelnemers, bedraagt: $(1.250 \times €17)/5 \approx €4.250$.

Kunstinitiatief Samen Creatief – totaal: €189.000 (2024-2028)

Een deel van de kosten voor Samen Creatief zijn in 2024 gefinancierd vanuit het kunstinitiatief Samen Creatief zelf, namelijk:

- Kosten voor ontwikkeling, uitwerking, organisatie en evaluatie door de coördinator Kunst en Cultuur: 80 uur x €62,90 ≈ €5.032 (op basis van begroting 2024);
- Kosten voor aanwezigheid van de coördinator Kunst en Cultuur bij workshops en exposities: 1 coördinator x 72 uur x €62,90 ≈ €4.529 (op basis van begroting 2024);
- Kosten voor deelname activiteitenbegeleiders aan workshops en exposities: 3 groepen x 2 activiteitenbegeleiders x 20 momenten x 2 uur €43,39 ≈ €10.414 (op basis van begroting 2024).

Bovenstaande kosten zijn vanaf 2025 gefinancierd door Vitalis. Andere kosten voor het kunstinitiatief Samen Creatief die jaarlijks terugkeren in de periode 2024-2028 zijn:

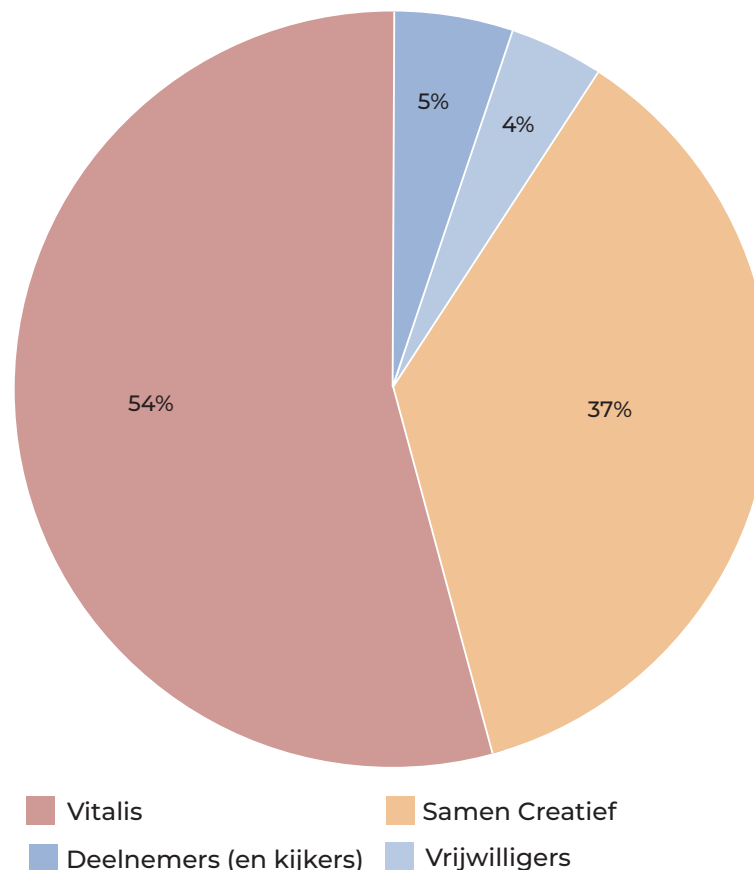
- Kosten voor kunstenaars en kunstvakdocenten: 3 kunstenaars x €3.300 ≈ €9.900 (op basis van begroting 2024);
- Kosten voor materiaal aan workshops: 3 workshops x €1.000 ≈ €3.000 (op basis van begroting 2024);
- Kosten voor materiaal voor exposities bedragen: €500 (op basis van begroting 2024);
- Kosten voor PR en communicatie bedragen: €1.600 (op basis van begroting 2024).

Zorg- en welzijnsorganisatie Vitalis – totaal: €280.000 (2024-2028)

Kosten die in 2024 betaald zijn door kunstinitiatief Samen Creatief en vanaf 2025 gefinancierd worden door Vitalis zijn:

- Kosten voor ontwikkeling, uitwerking, organisatie en evaluatie door de coördinator Kunst en Cultuur. Gemiddelde jaarlijkse kosten voor de periode 2025-2028: €17.612. De kosten schalen op van €10.064 in 2025 naar €25.160 in 2028 (op basis van extrapolatie van begroting 2024);
- Kosten voor de aanwezigheid van een coördinator Kunst en Cultuur bij workshops en exposities. Gemiddelde jaarlijkse kosten voor de periode 2025-2028: €15.852. De kosten schalen op van €9.058 in 2025 naar €22.645 in 2028 (op basis van extrapolatie van begroting 2024);
- Kosten voor de deelname van activiteitenbegeleiders aan workshops en exposities. Gemiddelde jaarlijkse kosten voor de periode 2025-2028: €36.449. De kosten schalen op van €20.828 in 2025 naar €52.070 in 2028 (op basis van extrapolatie van begroting 2024).

Inbreng per belanghebbende

Figuur 2: Procentuele verdeling totale kosten (2024-2028) per belanghebbende Samen Creatief – Vitalis

Totale kosten

Op basis van de hierboven beschreven kosten per deelnemer en de gemiddelde jaarlijkse inzet bedragen de totale kosten voor

Samen Creatief – Vitalis in de periode 2024-2028 circa € 515.000. De verdeling van deze kosten over de verschillende belanghebbenden wordt weergegeven in Figuur 2.

Fotograaf: Marcel de Buck

4 Waardering – baten

In dit hoofdstuk wordt de financiële waardering van de baten van Samen Creatief beschreven. Waar in hoofdstuk 3 de kosten in kaart zijn gebracht, laat dit hoofdstuk zien welke baten daar tegenover staan en bij welke belanghebbenden deze baten terecht komen. De baten zijn in geld uitgedrukt op basis van literatuur en referenties uit maatschappelijke kosten-batenanalyses, maatschappelijke businesscases en SROI-analyses van vergelijkbare initiatieven. Per belanghebbende wordt toegelicht welke aannames zijn gehanteerd en hoe de waardering tot stand is gekomen en zijn relevante referenties toegevoegd.

Fotograaf: Marcel de Buck

Uitgangspunten

Voor de waardering van de baten zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het aantal deelnemers aan de activiteiten is in co-creatie met verschillende belanghebbenden bepaald.
- De volgende baten zijn voor de stakeholders financieel gewaardeerd:
 - Zorgverzekeraar – lagere kosten binnen de Zorgverzekeringswet (Zvw);
 - Vitalis – lagere personeelskosten of vermeden personele inzet;
 - Zorgkantoor - lagere kosten binnen de Wet langdurige zorg (Wlz);
 - Gemeente - lagere kosten binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo);
 - Deelnemers: kwaliteit van bestaan, uitgedrukt in Quality Adjusted Life Years (QALY);
 - Kijkers: kwaliteit van bestaan, uitgedrukt in Quality Adjusted Life Years (QALY);
 - Vrijwilligers: kwaliteit van bestaan, uitgedrukt in Quality-Adjusted Life Years (QALY);
- De gehanteerde waarden zijn onderbouwd met nationale en internationale literatuur en met referenties uit maatschappelijke kosten-batenanalyses, maatschappelijke businesscases en SROI-analyses van vergelijkbare activiteiten.
- Er is een inschatting gemaakt van de impactclaim; het deel dat redelijkerwijs aan Samen Creatief kan worden toegerekend. De volledige baten zijn bijna nooit volledig toe te schrijven aan een aanpak. In deze SROI is een impactclaim van 25 of 50% gehanteerd. Een impactclaim van 50% betekent dat 50% van de berekende baten aan Samen Creatief wordt toegerekend.

Daarmee wordt rekening gehouden met het feit dat effecten deels ook door andere factoren, activiteiten of partijen kunnen zijn beïnvloed. Op deze wijze wordt overclaimen voorkomen.

- De toekomstige kosten en baten zijn uitgedrukt in hun huidige contante waarde. Daarbij wordt rekening gehouden met het feit dat effecten die later optreden minder zwaar wegen. Hiervoor is een discontopercentage van 3,5%³⁵ gebruikt.
- De netto contante waarde wordt met behulp van het discontovoetpercentage van 3,5% als volgt berekend:

$$\text{Contante waarde} = \frac{\text{Waarde in jaar } t}{(1+0,035)^t}$$
- t staat hierbij voor het aantal jaren in de toekomst. Dit betekent bijvoorbeeld: 2024: t=0 en 2028: t=4. Bedragen in de toekomst worden 'teruggerekend' naar vandaag: hoe verder in de toekomst, hoe lager de contante waarde.
- De effectduur is conservatief vastgesteld op gemiddeld 1 jaar. Daarmee worden baten alleen toegerekend aan de periode waarin deelname aan Samen Creatief aannemelijk en actueel is. Het effect wordt verondersteld aan te houden gedurende de periode dat men deelneemt. Eventuele doorwerking van het effect na jaar 1 wordt niet meegenomen.

Wanneer bewoners meerdere jaren deelnemen, kunnen effecten mogelijk langer aanhouden. Dan kan ook de maatschappelijke waarde in werkelijkheid hoger uitvallen dan in deze analyse is geraamd. Deze meerjarige doorwerking is in de basisberekening niet meegenomen, omdat hiervoor aanvullende onderbouwing nodig is.

Baten per belanghebbende Zorgverzekeraar – Zvw kosten

De gemiddelde indicatieve Zvw-besparing, gemiddeld over de groep deelnemers, bedraagt €686 per deelnemer. Na toepassing van een impactclaim en discontering tegen 3,5%, wordt gerekend met een nettowaarde van €325 per deelnemer.

Toelichting

Samen Creatief is gericht op het versterken van mentaal welbevinden en sociaal maatschappelijke participatie van ouderen. Het programma richt zich zowel op ouderen in een verpleeghuissetting als thuiswonende ouderen, met of zonder zorg.

Uit onderzoek blijkt dat kunst- en cultuurparticipatie samenhangt met positieve uitkomsten op het gebied van mentale gezondheid, sociaal contact en welbevinden. Internationale overzichtsstudies beschrijven dat kunst en cultuur een rol kunnen spelen bij gezondheidsbevordering.

preventie en ondersteuning van ziekte. Specifiek bij ouderen worden verbanden gevonden met minder eenzaamheid, minder depressieve klachten en beter welbevinden en sociale participatie.

Voor de mogelijke doorwerking naar Zvw-kosten is van belang dat mentale klachten, eenzaamheid en psychosociale problematiek bekend zijn als determinanten van zorggebruik door ouderen^{12,36}. Vanuit deze samenhang is het aannemelijk dat dergelijke initiatieven, met name binnen de eerstelijnszorg, kunnen bijdragen aan een lagere zorgvraag.

Longitudinaal onderzoek laat zien dat actieve deelname aan culturele activiteiten geassocieerd is met minder huisartsconsulten over meerdere jaren follow-up. In de HUNT-studie was dit effect vooral zichtbaar bij actieve, creatieve deelname³⁷. Daarnaast laten systematische reviews en meta-analyses zien dat groepsgerichte kunstinterventies bij ouderen kunnen bijdragen aan vermindering van depressieve klachten en angst, met een relatief groot effect in een zorgcontext³⁸.

Op basis hiervan is het aannemelijk dat deelname aan Samen Creatief kan bijdragen aan een lagere zorgvraag, met name via minder psychosociale belasting, minder eenzaamheid en minder eerstelijns zorggebruik³⁹. De literatuur onderbouwt een plausibel preventief effect, maar

bewijst niet rechtstreeks dat de volledige Zvw-besparing door Samen Creatief wordt veroorzaakt.

Voor de financiële waardering is aangesloten bij de businesscase Fonds Sluyterman van Loo van PwC⁴⁰. Hierin wordt op basis van literatuur en praktijkervaring uitgegaan van een gemiddelde besparing van 15% op Zvw-kosten als gevolg van preventieve effecten van kunst- en cultuurdeelname bij ouderen. De gemiddelde jaarlijkse Zvw-kosten per persoon van 65 jaar en ouder, voor medisch specialistische zorg, huisartsenzorg en wijkverpleging, bedragen volgens de gehanteerde referentieprijzen €4.06723 in 2024 en 2025. Toepassing van 15% resulteert in een bruto-indicatieve besparing van respectievelijk €610 per deelnemer per jaar voor 2024-2025 en €737 voor 2026-2028.

Gemiddeld over de periode van 2024 – 2028 komt dit neer op een bruto besparing van €686 per deelnemer. Omdat de effecten niet geheel aan Samen Creatief kunnen worden toegerekend en ook beïnvloed kunnen zijn door andere factoren, activiteiten of ondersteuning, is een impactclaim van 50% gehanteerd. Dit betekent dat de helft van de berekende baten aan Samen Creatief wordt toegerekend. Hiermee wordt aangesloten bij het SROI-principe om overclaiming te voorkomen.

Na toepassing van de impactclaim en discontering tegen 3,5% wordt gerekend met een contante nettowaarde van €325 per deelnemer. Hierbij is uitgegaan van een gemiddelde effectduur van 1 jaar. De totale indicatieve baten voor de zorgverzekeraar worden daarmee circa €406.000 over de periode 2024–2028, uitgaande van 1250 deelnemers in totaal.

Vitalis – Besparing kosten personeel

De gemiddelde besparing op personeelskosten voor Vitalis in Wlz-zorg bedraagt €2.184 per deelnemer, per jaar voor de jaren 2024-2025. En €2.374 per deelnemer, per jaar voor de jaren 2026-2028. Deze besparing wordt slechts toegeschreven aan deelnemers in de Wlz-zorg, 33,3% van het totaal aantal unieke deelnemers. De gemiddelde besparing wordt vervolgens omgerekend naar een gemiddelde waarde over alle unieke deelnemers.

Gecorrigeerd met een impactclaim van 50%, verdisconteerd met 3,5%, komt de nettowaarde daarmee uit op €354 per deelnemer per jaar.

Toelichting

Voor de bewoners in de verpleeghuis-setting wordt in deze SROI-analyse een mogelijke besparing op de inzet van zorgpersoneel meegenomen. Deze besparing is gebaseerd op de aanname dat deelname aan Samen Creatief kan bijdragen aan meer rust, betrokkenheid

en activering van bewoners. Daardoor kan in sommige situaties minder directe begeleiding of ad-hoc ondersteuning door zorgprofessionals nodig zijn.

Op basis van praktijkervaring binnen Vitalis en de co-creatie sessie met verschillende belanghebbenden wordt gerekend met een indicatieve besparing van circa 2 uur zorginzet per deelnemer per maand, specifiek voor bewoners die in een verpleeghuissetting wonen.

De verwachte besparing is gebaseerd op de gedachte dat betekenisvolle (groep)activiteiten kunnen bijdragen aan meer structuur, betrokkenheid en sociaal contact. Onderzoek naar actieve kunstparticipatie bij ouderen laat zien dat deelname aan kunstactiviteiten samen kan gaan met positieve gevoelens, persoonlijke en artistieke groei en betekenisvolle interacties. Ook onderzoek naar participatieve kunstprojecten in Nederland wijst erop dat de waarde van zulke activiteiten mede ontstaat door de combinatie van de kunstenaar, de kunstvorm, de groep, materialen, continuïteit en gastvrije omgeving^{12,41}. Deze literatuur ondersteunt de veronderstelling dat kunstactiviteiten kunnen bijdragen aan welzijn, betrokkenheid en sociale verbinding.

In de praktijk kunnen deze effecten zichtbaar worden doordat bewoners rustiger of actiever zijn, minder passief

gedrag laten zien of minder individuele aansporing nodig hebben bij dagstructuur, activering of psychosociale ondersteuning.

Dit kan bijdragen aan een efficiëntere inzet van personeel binnen bestaande teams, zonder dat aanvullende ondersteuning nodig is.

Voor de SROI-analyse is uitgegaan van een gemiddelde tijdsprijs voor zorgprofessionals, gebaseerd op de referentieprijzen van 2024, van €91 per uur. Vanaf 2026 hebben we dit bedrag geïndexeerd voor de actuele referentieprijzen en komt dit bedrag neer op €98,90 per uur²⁵. Deze besparing wordt slechts toegeschreven aan deelnemers in de Wlz-zorg, 33,3% van het totaal aantal unieke deelnemers. De gemiddelde besparing wordt vervolgens omgerekend naar een gemiddelde waarde over alle unieke deelnemers.

Bij een besparing van 2 uur per maand resulteert dit in een bruto besparing van circa €708 per deelnemer per jaar.

Er is gewerkt met een impactclaim van 50%, wat resulteert in een netto besparing van €325 per deelnemer per jaar. Er is uitgegaan van een effectduur van één jaar en gerekend met de huidige contante waarde. De totale opbrengst (in dit geval minder uitgaven) voor Vitalis wordt hiermee indicatief gewaardeerd op €443.000 over de periode 2024–2028, uitgaande van 1250 deelnemers in totaal.

Zorgkantoor – Minder kosten Wlz

De besparing op Wlz-kosten bedraagt gemiddeld €302 per deelnemer per jaar. De effecten zijn uitsluitend van toepassing op deelnemers die nog niet in verpleeghuiszorg (Wlz intramuraal) zijn. De aanname die wordt gehanteerd is dat dit op 20% van de deelnemers van toepassing is. De gemiddelde besparing wordt vervolgens omgerekend naar een gemiddelde waarde over alle unieke deelnemers. Gecorrigeerd met een impactclaim van 50%, verdisconteerd met 3,5%, is de gehanteerde nettowaarde €91 per deelnemer per jaar.

Toelichting

Voor deelnemers die nog niet in het verpleeghuis wonen, wordt in deze SROI-analyse een mogelijke vermindering van Wlz- kosten meegenomen. De onderliggende aanname is dat deelname aan Samen Creatief kan bijdragen aan meer sociaal maatschappelijke participatie, betekenisvol contact, stimulatie van lichaamsfuncties en mentaal welbevinden. Hierdoor zouden deelnemers mogelijk langer thuis kunnen blijven wonen, al dan niet met lichtere vormen van zorgondersteuning.

Deze aanname is aannemelijk op basis van literatuur over kunst- en cultuurinitiatieven in de ouderenzorg waaruit blijkt dat deze bijdragen aan betere stemming, minder onrust en meer gevoel van eigen regie^{12,36}. Daarnaast laat

de studie van Bild & Pachana (2022) zien dat het plausibel is dat het versterken van sociale netwerken en zingeving kan bijdragen aan het beter omgaan met gezondheids- en ondersteuningsvragen. Dit kan mogelijk bijdragen aan het uitstellen van zwaardere zorgbehoeften³⁹. Deze effecten hangen samen met het vermogen om langer zelfstandig te blijven functioneren en daarmee met een latere instroom in intensievere zorgvormen zoals verpleeghuiszorg.

Op basis van bovenstaande en de gesprekken in de co-creatie sessie wordt aangenomen dat deelnemers gemiddeld 1 maand langer thuis kunnen blijven wonen, verdeeld over de doelgroep en een periode van 5 jaar. Voor de financiële waardering is aangesloten bij het verschil tussen Volledig Pakket Thuis (VPT) en intramurale verpleeghuiszorg, dat door de Nederlandse Zorgautoriteit is vastgesteld op €1.511 per maand⁴². Hierin wordt geconcludeerd dat wanneer alle zzp-uitgaven (Wlz intramuraal op basis van Zorgzwaartepakket) zouden worden omgezet naar vpt-uitgaven (Volledig Pakket Thuis, Wlz zorg thuis) dit een verlaging van de collectieve zorguitgaven van circa € 2,2 miljard zou opleveren. Het gemiddelde zzp (v4 t/m v10) volume (juni 2021) was $91\% * 133.334 = 121.343$ cliënten. $€2,2 \text{ miljard} / 121.343 = \text{zo'n } €18.000$ per jaar ofwel zo'n €15.11 per maand. Op basis van het hiervoor genoemde bedrag en het gemiddelde van 1 maand langer thuis over een periode

van 5 jaar maakt dat de bruto waarde neerkomt op $(1 * €1.511) / 5 = €302$ per deelnemer. Hierbij zijn deelnemers die al in een verpleeghuis wonen uitgesloten van deze berekening. Toegerekend naar een gemiddelde jaarlijkse besparing verdeeld over alle deelnemers resulteert dit in een bruto waarde van circa €182 per deelnemer per jaar.

Er is gewerkt met een impactclaim van 50% en verdiscontering van 3,5%, wat resulteert in een netto besparing van €91 per deelnemer per jaar. Er is uitgegaan van een effectduur van één jaar en gerekend met de huidige contante waarde. De totale opbrengst voor het zorgkantoor wordt hiermee indicatief gewaardeerd op €114.000 over de periode 2024–2028, uitgaande van 1250 deelnemers in totaal.

Gemeente – Besparing Wmo

De gemiddelde Wmo besparing is €68 per deelnemer. De opbrengsten zijn uitsluitend van toepassing op deelnemers die thuis wonen en geen Wlz-zorg ontvangen. De gemiddelde besparing wordt vervolgens omgerekend naar een gemiddelde waarde over alle unieke deelnemers. Gecorrigeerd voor een impactclaim van 50%, verdisconteerd met 3,5%, is de nettowaarde waarmee wordt gerekend €19 per deelnemer.

Toelichting

Samen Creatief stimuleert ontmoeting, persoonlijke ontwikkeling en zingeving.

Ontmoeting, ontwikkeling en zingeving

Fotograaf: Marcel de Buck

Zo versterkt het programma het mentale en sociale welbevinden van ouderen. Aanpakken die hierop gericht zijn hangen samen met meer zelfredzaamheid en een lagere behoefte aan maatschappelijke ondersteuning, factoren die relevant zijn voor het beroep op Wmo-voorzieningen^{12,43}.

Meer specifiek laten studies zien dat deelname aan groepsgerichte kunst- en cultuuractiviteiten kan bijdragen aan een afname van psychosociale problematiek, zoals gevoelens van eenzaamheid, somberheid en verlies van zingeving^{36,38}. Deze vormen van problematiek zijn in de praktijk vaak aanleiding voor het aanspraak maken op Wmo-voorzieningen zoals ambulante begeleiding, dagbesteding en individuele ondersteuning. Door het vergroten van maatschappelijke participatie en het verbeteren van kwaliteit van bestaan kunnen dergelijke ondersteunings- en zorgvragen vragen mogelijk worden verminderd of uitgesteld³⁹.

Daarnaast blijkt uit onderzoek naar social prescribing, vergelijkbaar met Welzijn op Recept in Nederland en andere maatschappelijke interventies, dat activiteiten die mensen verbinden met het sociale en culturele leven bijdragen aan meer informele ondersteuning en minder afhankelijkheid van formele zorg en begeleiding⁴⁴. Vanuit deze samenhang is het aannemelijk dat Samen Creatief

kan bijdragen aan een afname van Wmo-gebruik bij thuiswonende deelnemers, met name bij voorzieningen gericht op participatie en psychosociaal functioneren, zoals dagbesteding en lichtere vormen van individuele ondersteuning en ambulante begeleiding.

Voor de financiële waardering is aangesloten bij de businesscase Fonds Sluyterman van Loo van PwC⁴⁰. Hierin wordt uitgegaan van een gemiddelde besparing van 15% op Wmo-kosten als gevolg van preventieve effecten van kunst- en cultuurdeelname. De gemiddelde Wmo-kosten per volwassene in 2024 bedroegen €510 per jaar, vanaf 2026 is dit geïndexeerd naar de actuele referentieprij van €408 per jaar^{45,46}. Toepassing van deze 15% resulteert in een bruto indicatieve besparing van respectievelijk €77 en €61 per jaar.

Gezien het gedeelde karakter van de effecten en externe invloeden is gewerkt met een impactclaim van 50%, verdisconteerd met 3,5%, wat resulteert in een netto besparing van €19 per deelnemer per jaar. Er is uitgegaan van een effectduur van 1 jaar en gerekend met de huidige contante waarde.

De totale baten voor de gemeente worden hiermee indicatief gewaardeerd op €24.000,- over de periode 2024-2028, uitgaande van 1250 deelnemers in totaal.

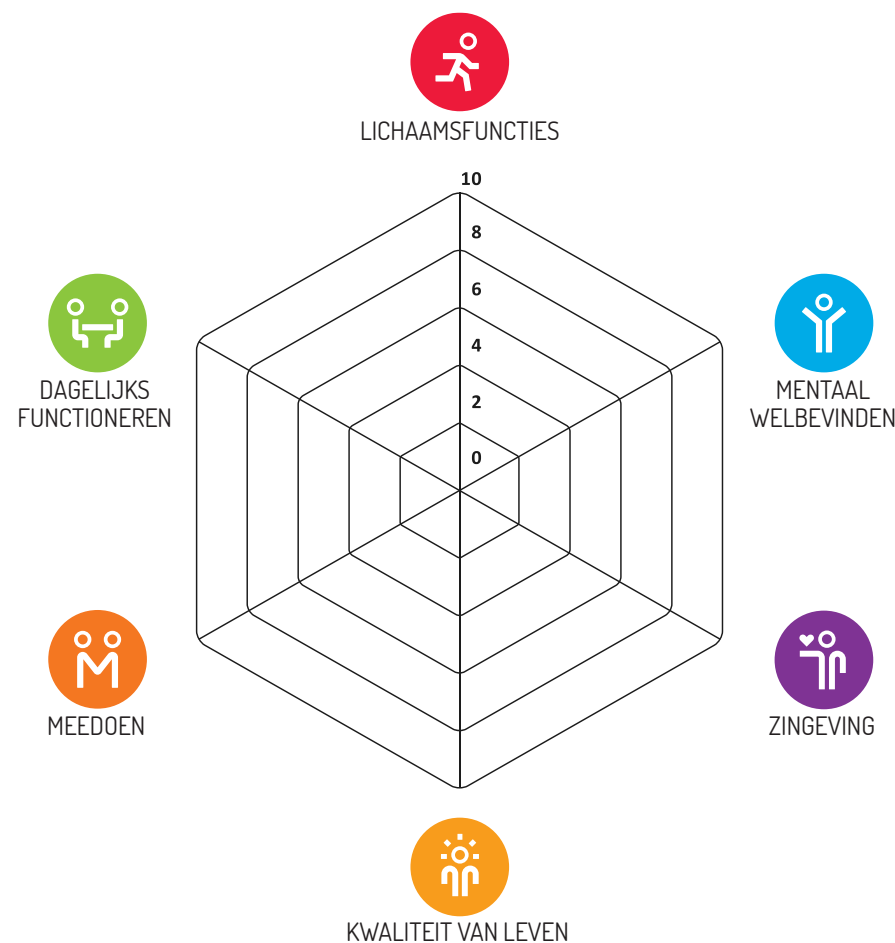
Deelnemers en kijkers – Kwaliteit van bestaan

De kwaliteit van bestaan, uitgedrukt in QALY, is gemiddeld €2.500 per actieve deelnemer (n=1.250) en gemiddeld €500 per kijker (n=237). Waarbij 25% van de effecten wordt toegeschreven aan het initiatief (impactclaim), verdisconteerd met 3,5%, is de gehanteerde nettowaarde daarmee €588 per deelnemer of kijker.

Toelichting

Zowel nationale als internationale literatuur over kunst- en cultuurparticipatie en positieve gezondheid bij ouderen zijn vertaalbaar naar Samen Creatief van Vitalis. Daarmee is een kwaliteit van bestaan winst voor deelnemers aannemelijk⁴³. Binnen het concept Positieve Gezondheid wordt kwaliteit van leven niet uitsluitend benaderd als fysiek functioneren, maar als het ervaren vermogen om te gaan met lichamelijke, mentale en sociale uitdagingen, inclusief zingeving en meedoen ofwel participatie⁴⁷. Kunst- en cultuurinterventies sluiten aantoonbaar aan bij meerdere van deze dimensies, doordat zij bijdragen aan zingeving, sociale verbondenheid en ervaren regie⁴⁸.

Onderzoek in Nederlandse context laat zien dat deelname aan kunst- en cultuuractiviteiten door ouderen samenhangt met betere ervaren kwaliteit van bestaan. Evaluaties binnen de langdurige zorg en in de wijk laten zien

Figuur 3: Spinnenweb Positieve Gezondheid, ontwikkeld door Institute for Positive Health (IPH).

Het spinnenweb laat zien hoe gezondheid vanuit 6 samenhangende dimensies, breder dan alleen kwaliteit van leven, wordt benaderd.

dat deelnemers zich gezien en van waarde voelen, minder eenzaamheid ervaren en opnieuw betekenis ontleen aan hun dagelijks leven^{40,49,50}. Bij ouderen met een zorgvraag lijken effecten het hoogst⁵¹⁻⁵³. Ook internationaal is er evidentie voor het positieve effect van actieve kunst- en cultuurparticipatie bij ouderen op kwaliteit van leven en welbevinden^{12,54,55}. Systematische reviews en gecontroleerde studies laten zien dat deelname activiteiten op het gebied van kunst en cultuur bijdraagt aan mentale gezondheid, sociale participatie, communicatie, zingeving en ervaren levenskwaliteit. Deze effecten hangen samen met het actief creëren en beleven van kunst, het leren van nieuwe vaardigheden, emotionele expressie en het onderdeel zijn van een betekenisvolle culturele context³⁶.

Voor de kwantificering van de toename in kwaliteit van bestaan wordt de indicator QALY gehanteerd⁵⁶. In literatuur over participatieve kunst- en muziekactiviteiten worden meetbare QALY-winsten gevonden, variërend van circa 0,015 QALY over 6 maanden bij vitale, zelfstandig wonende ouderen⁵⁷ tot 0,05 QALY bij deelnemers in een zorgcontext⁵⁸. Aangezien Samen Creatief zich voornamelijk richt op ouderen met een zorgvraag, met een lagere uitgangspositie in kwaliteit van bestaan en meer ruimte voor verbetering, is het aannemelijk dat de effecten dichterbij deze hogere bandbreedte liggen. Op basis

van literatuur, de aard van de activiteit en reflectie hierop van belanghebbenden in de co-creatie sessie is daarom uitgegaan van een QALY-winst van 0,05 per actieve deelnemer voor de SROI-analyse.

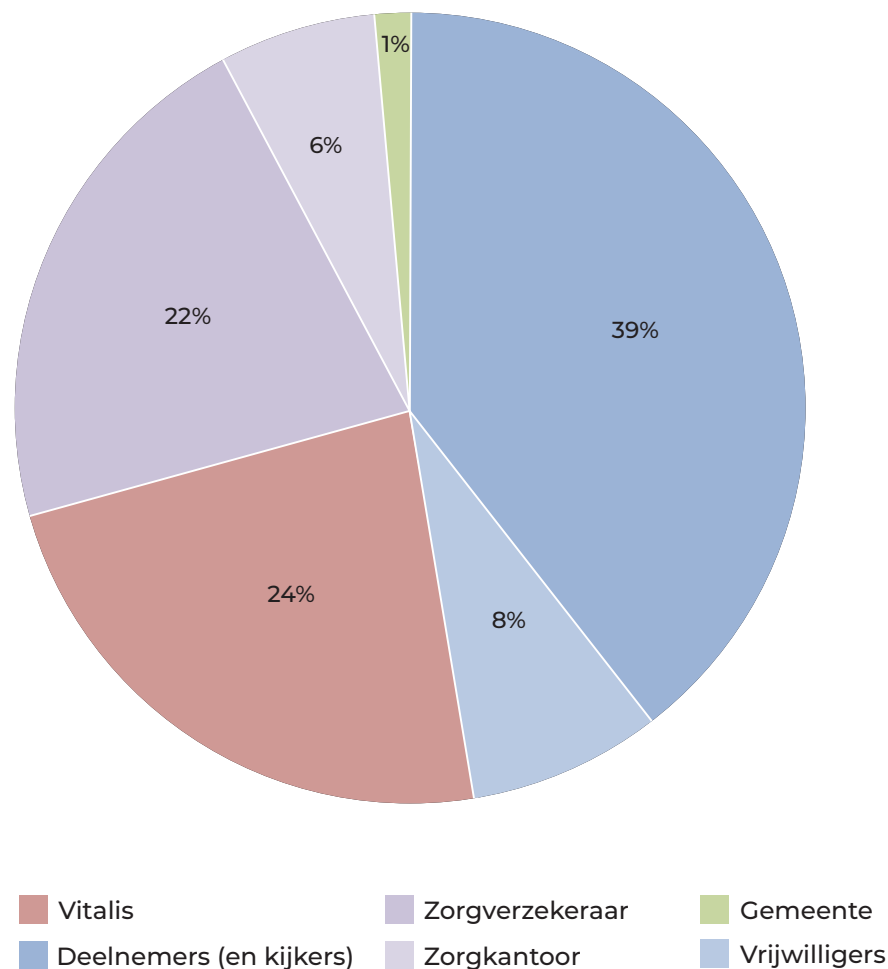
Naast de actieve deelnemers ervaren ook kijkers effecten van de activiteiten. Uit onderzoek blijkt dat receptieve deelname, zoals het kijken naar de activiteiten, kan bijdragen aan verbetering in stemming, ontspanning en sociale verbondenheid¹¹. Dit kan leiden tot vermindering van stress en een gevoel van rust. Deze effecten kunnen bijdragen aan het dagelijks welbevinden van kijkers. De effecten zijn naar verwachting kleiner dan bij actieve deelname, maar wel relevant. Daarom is voor kijkers een conservatieve aanname van 0,01 QALY-winst gehanteerd.

De technische werkgroep kosten en baten van preventie (ingesteld door het ministerie van VWS) adviseerde in 2023 om de gezondheidswinst van preventie te waarderen met hetzelfde geldbedrag als de gezondheidswinst van medische zorg: €50.000 per QALY⁵⁹. Over de periode 2024-2028 is de totale contante waarde voor deelnemers dankzij Samen Creatief €735.000, uitgaande van 1250 deelnemers in totaal.

Vrijwilligers - kwaliteit van bestaan

De kwaliteit van bestaan, uitgedrukt in QALY, bedraagt €500 per vrijwilliger

Opbrengst *per belanghebbende*

Figuur 4: Totale baten (2024-2028) per belanghebbende Samen Creatief

per jaar. Waarbij 25% van de effecten wordt toegeschreven aan het initiatief (impactclaim). Na verdiscontering met 3,5% is de gehanteerde nettowaarde €113 per vrijwilliger per jaar.

Toelichting

Vrijwilligers van Samen Creatief ervaren een toename in de kwaliteit van bestaan op verschillende dimensies. Door hun betrokkenheid bij de activiteiten dragen zij bij aan het welbevinden van deelnemers, maar ervaren zij zelf ook positieve effecten, zoals meer zingeving, sociale verbondenheid en een gevoel van betekenisvolle bijdrage.

Uit literatuur naar vrijwilligerswerk en maatschappelijke participatie blijkt dat het verrichten van vrijwilligerswerk samenhangt met een hogere ervaren kwaliteit van leven, onder andere door toegenomen sociale contacten, een gevoel van doelgerichtheid en verbeterd mentaal welbevinden^{60,61}. Daarnaast laten studies naar social prescribing en community-gerichte interventies zien dat het deelnemen aan maatschappelijke activiteiten, ook in de rol van vrijwilliger, kan bijdragen aan betere mentale gezondheid, minder gevoelens van eenzaamheid en een hoger gevoel van eigenwaarde³⁹. Deze factoren hangen samen met een bredere verbetering van kwaliteit van bestaan bij zowel deelnemers als betrokkenen in de sociale omgeving.

Voor de kwantificering van deze kwaliteit van bestaan winst is gebruikgemaakt van de indicator QALY. Gezien de indirecte aard van het effect, vrijwilligers profiteren van deelname, maar zijn niet de primaire doelgroep, is gekozen voor een conservatieve aanname van 0,01 QALY per vrijwilliger per jaar. Deze waarde ligt substantieel lager dan de aanname voor actieve deelnemers en sluit daarmee aan bij de verwachting dat de effecten kleiner, maar wel betekenisvol zijn.

Conform de richtlijn van de technische werkgroep kosten en baten van preventie (VWS) wordt één QALY gewaardeerd op €50.000. Toepassing van 0,01 QALY resulteert in een bruto waarde van €500 per vrijwilliger per jaar. Er is gewerkt met een impactclaim van 25%, wat resulteert in een nettowaarde van €113 per vrijwilliger per jaar. Er is uitgegaan van een effectduur van één jaar en gerekend met de huidige contante waarde. De totale opbrengst voor vrijwilligers wordt hiermee indicatief gewaardeerd op €142.000 over de periode 2024–2028, uitgaande van 1250 deelnemers in totaal.

Totale baten

De totale financieel gewaardeerde baten gedurende de periode 2024–2028 bedragen ongeveer €1.9 miljoen.

De verdeling over de verschillende belanghebbenden wordt weergegeven in Figuur 4 op de vorige pagina.

Fotograaf: Marcel de Buck

Social Return on Investment - samenvatting

In dit hoofdstuk zijn de uitkomsten van de SROI-analyse van Samen Creatief samengevat. Hieronder worden de totale kosten en baten over de periode 2024–2028 overzichtelijk weergegeven.

Kosten

De totale kosten over de periode 2024-2028 bedragen circa €515.000. Deze kosten zijn verdeeld over de volgende partijen:

- Vitalis: €280.000;
- Kunstinitiatief Samen Creatief: €189.000;
- Deelnemers en kijkers: €26.000;
- Vrijwilligers: €21.000.

Baten

Niet alle effecten uit het impactmodel zijn financieel gewaardeerd, belangrijke potentiële effecten die niet financieel zijn gewaardeerd staan

uitgewerkt in hoofdstuk 6 'Moeilijk financieel te waarderen baten'.

De totale baten over de periode 2024-2028 bedragen circa €1.9 miljoen. Het totaal aantal deelnemers in deze periode komt neer op 1.250 en het aantal kijkers komt neer op 237. De totale baten zijn als volgt verdeeld over de verschillende belanghebbenden:

- Zorgverzekeraar: €325 x 1.250 ≈ €406.000
- Vitalis: €354 x 1.250 ≈ €443.000
- Zorgkantoor: €91 x 1.250 ≈ €114.000
- Gemeente: €19 x 1.250 ≈ €24.000

- Deelnemers en kijkers: €588 x 1.250 ≈ €735.000
- Vrijwilligers: €113 x 1.250 ≈ €142.000

Met de formule $SROI = \frac{\text{Netto contante waarde van de maatschappelijke baten}}{\text{Netto contante waarde van de inbreng}}$ wordt de SROI-ratio berekend.

In het geval van Samen Creatief - Vitalis is deze ratio 3,6. Dit betekent dat iedere euro geïnvesteerd in Samen Creatief - Vitalis minimaal €3,60 aan maatschappelijke waarde

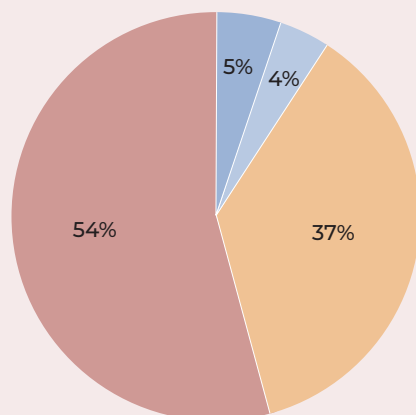
SROI ratio: 3,6

Value drivers:

Belanghebbende	Value drivers	Resultaat
Deelnemers (en kijkers)	Kwaliteit van bestaan	+++
Vrijwilligers	Kwaliteit van bestaan	+
Zorgverzekeraar	Minder kosten Zvw	++
Zorgkantoor	Minder kosten Wlz	+
Vitalis	Minder kosten personeel	++
Gemeente	Minder kosten Wmo	+

Inbreng

per belanghebbende

Totaal: €516K

Gemiddeld €412 per deelnemer per jaar

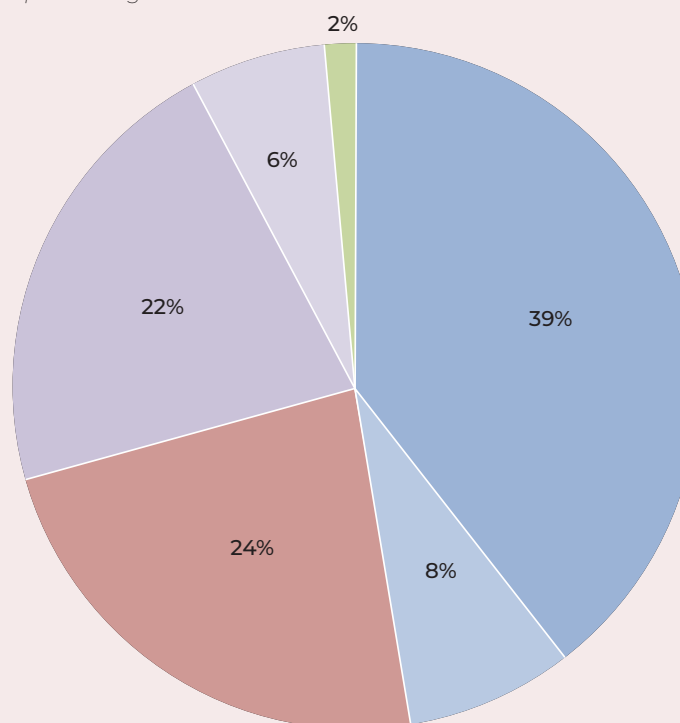
Samen Creatief
Deelnemers (en kijkers)

Vitalis

Vrijwilligers

Opbrengst

per belanghebbende

Totaal: €1,9M

Gemiddeld €1.490 per deelnemer per jaar

Zorgverzekeraar

Gemeente

Zorgkantoor

Modellering inbreng vanaf 2025 alleen door Vitalis, mogelijk ook deels door fondsen.

oplevert. De maatschappelijke baten van Samen Creatief – Vitalis wegen ruim op tegen de kosten. Ook voor de deelnemers zijn de baten hoger dan hun kosten.

De baten worden gerealiseerd bij de zorgverzekeraar, het zorgkantoor, gemeente, deelnemers, kijkers en vrijwilligers, terwijl zij niet allen primair investeren in de uitvoering. Op dit moment wordt Samen Creatief voornamelijk gefinancierd door Vitalis en het initiatief Samen Creatief zelf. Deze scheve verdeling van kosten en baten onderstreept de zogenoemde wrong-pocket problematiek en maakt duidelijk waarom een dialoog nodig is over duurzame financiering en structurele borging van Samen Creatief – Vitalis.

Figuur 5: Samenvatting SROI Samen Creatief – Vitalis

Moeilijk financieel te waarderen baten

In de SROI-analyse zijn 6 effecten financieel gewaardeerd: kwaliteit van bestaan (QALY) voor deelnemers (en kijkers), kwaliteit van bestaan voor vrijwilligers, mogelijk lagere kosten binnen de Zvw, mogelijk lagere kosten binnen de Wlz, mogelijk lagere kosten binnen de Wmo en een mogelijke besparing op personele inzet binnen Vitalis.

Niet alle relevante effecten laten zich verantwoord in geld uitdrukken. Voor sommige effecten ontbreken voldoende gegevens, is geen passende waarderingsmethode beschikbaar of valt het (deels) buiten de afbakening van de analyseperiode. Dat geldt onder meer voor zingeving, het ontlasten van naasten, werkplezier en mogelijke effecten op verloop en verzuim.

Het benoemen van deze effecten is belangrijk, omdat de maatschappelijke waarde breder is dan de financieel waardeerbare baten. Tegelijkertijd vraagt de

interpretatie zorgvuldigheid; de effecten zijn relevant voor het gesprek over waarde en borging maar zijn in deze analyse niet financieel doorgerekend.

Zingeving en professionele voldoening

Medewerkers en kunstenaars geven aan dat het bijdragen aan Samen Creatief voldoening kan geven. Ze zien dat deelnemers plezier beleven aan de activiteiten, zich kunnen uitdrukken en op een andere manier contact maken. Dat kan bijdragen aan ervaren betekenis in werk. Dit effect is relevant maar in deze

analyse niet afzonderlijk financieel gewaardeerd.

Ontlasten van naasten

Naasten kunnen waarde ervaren wanneer zij zien dat hun familielid of vriend plezier, rust, herkenning of betrokkenheid ervaart tijdens kunst- en cultuuractiviteiten. Dit kan bijdragen aan een ander contactmoment of aan een positievere beleving van het samenzijn. Of en in welke mate dit leidt tot vermindering van ervaren belasting van naasten is in de analyse niet onderzocht. Daarom is dit effect wel benoemd maar niet financieel gewaardeerd.

Uitdaging, herkenning en samen plezier

Werkplezier, verloop en verzuim

Professionals kunnen ervaren dat Samen Creatief bijdraagt aan werkplezier, doordat activiteiten aansluiten bij wat zij als de bedoeling van hun werk zien: bijdragen aan kwaliteit van bestaan, contact en betekenisvol dagelijks leven. Ook kan de samenwerking met kunstenaars nieuwe handelingsmogelijkheden bieden in contact met deelnemers. Samen Creatief – Vitalis biedt welzijnsprofessionals, huisartsen, casemanagers en andere verwijzers concrete mogelijkheden om mensen te verbinden aan betekenisvolle activiteiten, waardoor zij beter kunnen blijven deelnemen aan het dagelijks leven. Juist voor deze verwijzers betekent dit dat zij deelnemers soms rustiger, meer open of positiever aantreffen, wat de interactie kan vergemakkelijken en het werk als minder belastend of betekenisvoller kan doen ervaren. Ook beleidsambtenaren van de gemeente zien een positief effect van hun bijdrage in het proces, het écht helpen van de inwoners levert ook voor hen werkplezier op.

Het is plausibel dat positieve werkervaringen op langere termijn kunnen bijdragen aan betrokkenheid en behoud van professionals. Binnen deze analyse is dit effect niet onderzocht en niet eenduidig te kwantificeren. Het effect is in deze analyse ook niet financieel gewaardeerd. Echter, het blijft relevant voor verder monitoring en evaluatie.

Discussie over de werking van de SROI

Dit hoofdstuk reflecteert op de werking en bruikbaarheid van de SROI-analyse van Samen Creatief. Deze SROI-analyse kan worden gebruikt als gespreks- en spiegelinformatie in gesprekken met gemeenten, zorgkantoren, zorgverzekeraars, fondsen, zorgorganisaties en andere betrokken partijen over financiering, borging en doorontwikkeling. Ook kan zij bijdragen aan prioritering en besluitvorming over voortzetting, opschaling van dit en vergelijkbare initiatieven.

De SROI geeft geen sluitend causaal bewijs en is geen formele pakketbeoordeling of economische evaluatie. De waarde ligt in het expliciet maken van aannames, het ordenen van kosten en baten, het zichtbaar maken van onzekerheden en het ondersteunen van een geïnformeerde dialoog. Daarmee past de SROI bij complexe praktijken waarin effecten zich over meerdere domeinen uitstrekken en niet volledig aan

een partij of interventie kunnen worden toegeschreven.

Op landelijk niveau kan de analyse bijdragen aan de dialoog over de verdere uitwerking van de beweging naar preventie en versterking van de sociale basis, zoals benoemd in het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA)⁹. Echter, opname van dit soort initiatieven in de landelijke gereedschapskist van de regionale preventie-infrastructuur

zou verdere onderbouwing vragen.

Positionering van kunst- en cultuurinitiatieven binnen dergelijke landelijke of regionale beschrijvingen vraagt nadere onderbouwing en expliciete keuzes. Daarbij is eerst van belang of deze route als wenselijk en passend wordt gezien door betrokken partijen. Vervolgens is het nodig om de voorwaarden voor toepassing te concretiseren,

waaronder: aansluiting op de beoogde versterking van de sociale basis en preventie, en onderbouwde bijdrage aan welzijn, participatie en het voorkomen of uitstellen van ondersteuning en zorg.

Causaliteit en statistische relevantie

Bij besluitvorming over financiering van innovaties in zorg, welzijn en preventie wordt regelmatig om harde bewijsvoering gevraagd. Daarbij spelen doorgaans drie vragen:

- Is het effect relevant voor de beslissende partij;
- Is de analyse statistisch relevant;
- In welke mate kan het effect aan de interventie worden toegeschreven?

Voor kunst- en cultuuractiviteiten in de langdurige zorg en ondersteuning zijn deze vragen belangrijk, maar niet eenvoudig te beantwoorden met een onderzoeksopzet. De activiteiten vinden plaats in een complexe sociale praktijk, waarin persoonlijke omstandigheden, begeleiding en groepsdynamiek, gezondheidssituatie, locatie en andere activiteiten mede van invloed zijn op ervaren effecten. Volledige causaliteit is daardoor niet aannemelijk vast te stellen.

Ook het bereik van een regionaal initiatief is vaak te beperkt om statistisch relevante uitspraken te doen op populatieniveau. Dat betekent niet dat de ervaren of verwachte waarde afwezig is, maar dat de

uitkomsten zorgvuldig moeten worden geïnterpreteerd. De SROI maakt zichtbaar welke effecten plausibel zijn en welke aannames daarbij worden gehanteerd. Zij ondersteunt daarmee besluitvorming, maar vervangt geen aanvullend effectonderzoek wanneer dat voor een specifieke financierings- of beleidskeuze nodig is.

Assessment data

In de SROI-analyse zijn verschillende soorten informatie gecombineerd: beschikbare registraties, literatuur, referentieprijzen, interviews, co-creatiesessie en aannames van betrokkenen. Deze bronnen verschillen in aard en robuustheid. Feitelijke kosten zijn doorgaans beter te onderbouwen dan toekomstige baten of effecten die afhankelijk zijn van gedrag, context en uitvoering. Daarom is gewerkt met impactcorrecties. Deze impactcorrectie geeft aan welk deel van de berekende waarde redelijkerwijs aan Samen Creatief kan worden toegerekend. Daarmee wordt erkend dat maatschappelijke effecten nooit volledig door een initiatief kan worden veroorzaakt, maar mede samenhangen met omstandigheden, andere ondersteuning, bestaande netwerken en toeval.

De kwaliteit van de SROI hangt daarmee niet alleen af van de berekening maar ook van de transparantie van de redenering. Juist door aannames zichtbaar te maken ontstaat ruimte voor toetsing, gesprek en

bijstelling.

Er zijn veel soorten data gebruikt.

Hieronder is de robuustheid per indicator uitgewerkt.

Type data	Assessment - robuustheid
Kosten van de initiatieven	Harde calculaties
Kostprijzen van professionals en vrijwilligers	Harde referentieprijzen van Zorginstituut Nederland
Opschaling en bereik	Retrospectief hard Prospectief hard op grond van beschikbare plannen en/of schattingen
Kwaliteit van bestaan	Kwalitatief beschikbaar Kwantitatief op basis van literatuur, referentieonderzoek en aannames
Minder kosten zorg en welzijn	Kwalitatief beschikbaar Kwantitatief op basis van literatuur, referentieonderzoek en aannames
Impactafslag	Op basis van literatuur en referentieonderzoek

* de impactafslag is een methodologische stap waarmee wordt bepaald in welke mate de interventie invloed heeft op het effect. Dat is uiteraard nooit 100% omdat een deel van het effect veroorzaakt wordt door omstandigheden of andere activiteiten en toeval.

Plausibele causaliteit

De SROI –analyse van Samen Creatief vertrekt vanuit plausibele causaliteit. Dat betekent dat de analyse een onderbouwde samenhang beschrijft tussen activiteiten, verwachte effecten en maatschappelijke waarde, zonder te claimen dat alle effecten volledig of exclusief door Samen Creatief worden veroorzaakt.

Deze benadering is passend wanneer het doel is om maatschappelijke waarde bespreekbaar te maken. Voor deelnemers kan die waarde liggen in plezier, expressie, ontmoeting, zingeving en kwaliteit van bestaan. Voor professionals in nieuwe werkvormen, deskundigheidsbevordering en ervaren betekenis. Voor financiers en beleidsmakers kan de waarde liggen in inzicht in domeinoverstijgende effecten en de verdeling van kosten en baten.

Niet alle effecten zijn in geld uit te drukken. Dit benadrukt het belang om de financieel gewaardeerde baten naast de moeilijk financieel waardeerbare baten te plaatsen. Een te eenzijdige ratio zou de maatschappelijke waarde van

kunst en cultuur in de langdurige zorg onvoldoende recht doen.

Veranderkundige aanpak en bestuurlijke dialoog

De SROI-analyse kan de dialoog over duurzame inbedding ondersteunen. Structurele borging vraagt om bestuurlijke en organisatorische keuzes: wie ziet welke waarde, wie draagt welke kosten, welke partijen hebben verantwoordelijkheid en welke financieringsroutes zijn passend.

bijdragen aan de discussie over proportionele bewijslast en de vraag hoe maatschappelijke waarde van domeinoverstijgende initiatieven verantwoord kan worden beoordeeld.

Een verbinding met de regionale preventie-infrastructuren of basisfunctionaliteiten vraagt nadere onderbouwing en expliciete keuzes. Samen Creatief is geen medische preventie-interventie. De bijdrage ligt primair

Voor verdere ontwikkeling is een veranderkundige aanpak van belang. Dat betekent: ervaringen blijven bundelen, uitvoering en beleid met elkaar verbinden, regionale en landelijke gesprekken op elkaar laten aansluiten, en de effecten van keuzes blijven volgen. De SROI kan daarin als leer- en gespreksinstrument fungeren.

Samenvatting

De SROI-analyse van Samen Creatief biedt een onderbouwd vertrekpunt voor het gesprek over maatschappelijk waarde, kwaliteit van bestaan en duurzame inbedding.

De analyse maakt inzichtelijk welke kosten worden gemaakt, welke baten plausibel zijn, waar onzekerheden bestaan en hoe kosten en baten over partijen zijn verdeeld.

De uitkomsten kunnen worden gebruikt voor regionale gesprekken over voortzetting, doorontwikkeling en mogelijke financieringsroutes. In samenhang met de andere onderzochte initiatieven kan de analyse bovendien bijdragen aan landelijke kennisontwikkeling over

kunst en cultuur in de langdurige zorg en ondersteuning.

De analyse geeft richting, maar schrijft geen besluit voor. De uiteindelijke keuzes over borging, financiering en positionering vragen om bestuurlijke afweging, lokale en regionale context kennis en betrokkenheid van partijen die waarde ervaren of verantwoordelijkheid dragen.

Breder kijken dan financieel meetbare effecten

Op regionaal niveau kan de analyse worden gebruikt om het gesprek te voeren over de plaats van kunst- en cultuurinitiatieven binnen langdurige zorg, welzijn, cultuurbeleid en de sociale basis.

Op landelijk niveau kan het gezamenlijke portfolio van de onderzochte initiatieven

in kwaliteit van bestaan. Of en hoe dergelijke initiatieven passen binnen regionale of landelijke beschrijvingen van preventie-infrastructuren moet worden afgewogen door betrokken partijen op basis van doelen, doelgroep, context, bewijspositie en beschikbare middelen.

Slothbeschouwing

De SROI-analyse van Samen Creatief van Vitalis maakt zichtbaar dat betrokkenen maatschappelijk waarde ervaren van kunst en cultuur in zorg en sociaal domein. Die waarde raakt aan kwaliteit van bestaan en wordt herkend op meerdere niveaus: bij deelnemers, 'kijkers' en naasten, bij professionals, bij financiers en in de bredere leefomgeving. Een directe causale relatie kan op basis van deze analyse niet kan worden vastgesteld. Echter, het is plausibel dat kunst- en cultuurinitiatieven preventief kunnen werken bijvoorbeeld via versterking van welzijn, sociale interactie en zingeving.

Daarmee raken kunst- en cultuurinitiatieven aan een bredere beleidsbeweging waarin passende zorg, preventie, kwaliteit van bestaan en versterking van de sociale basis centraal staan. In de akkoorden IZA³², AZWA⁹ en het HLO⁶³ komt deze beweging op verschillende manieren terug: meer aandacht voor gezondheid en functioneren, betere samenwerking tussen zorg en sociaal domein, ondersteuning dicht bij het dagelijks leven en het toegankelijk houden van zorg en ondersteuning.

Vanuit dat perspectief kan Samen Creatief worden ingebracht in de regionale dialoog over preventie-infrastructuren en basisfunctionaliteiten, maar met een

duidelijke begrenzing. Samen Creatief is geen medische preventie-interventie en moet niet zonder nadere onderbouwing als basisfunctionaliteit worden gepositioneerd. De bijdrage ligt primair in kwaliteit van bestaan: welbevinden, zingeving, expressie, ontmoeting, participatie en sociale verbondenheid. De SROI-analyse helpt om die bijdrage expliciet te maken, inclusief aannames, onzekerheden en domeinoverstijgende effecten die relevant zijn voor besluitvorming over borging en financiering.

De praktijk van Samen Creatief laat zien dat duurzame inbedding niet hoeft te wachten op landelijke kaders: lokale uitvoering kan starten en vervolgens stapsgewijs worden ingebed in dagelijkse routines. Gemeenten kunnen vanuit de Wmo 2015 ondersteuning organiseren gericht op zelfredzaamheid en participatie. Hieronder kunnen ook begeleiding en dagbesteding vallen. Daarnaast kunnen zij waar passend, middelen inzetten vanuit lokaal cultuurbeleid: dit vergt lokale onderbouwing en besluitvorming.

Structurele verankering vormt een volgende stap en vraagt meer dan uitvoering: formalisering in de lijn en (meerjarige) middelen zodat afhankelijkheid van

tijdelijke financiering afneemt. Parallel daaraan kunnen zorgorganisaties als Vitalis verkennen of (onderdelen) van het initiatief passen binnen de Wlz-zorg die via het zorgkantoor wordt georganiseerd. Het Wlz kompas helpt om te duiden welke zorg en begeleiding onder de Wlz-aanspraken vallen en welke rol het zorgkantoor daarin heeft. Daarbij geldt dat inpassing alleen logisch is als het methodisch is ingericht, professioneel wordt begeleid en aansluit bij de geïndiceerde behoefte en het zorgprofiel van cliënten. In de praktijk komt financiering via zorgkantoren voor kunst- en cultuurinitiatieven nog beperkt voor.

Binnen zorgorganisaties is draagvlak nodig bij de cliëntenraad, ondernemingsraad en raad van toezicht. De inzet van kunstenaars en coördinatoren kan een inhoudelijke verrijking zijn maar vraagt om heldere keuzes over rol, samenwerking en kwaliteit. Het delen van werkzame aanpakken door bestuurders in hun netwerken kan de uitvoerbaarheid en opschaling ondersteunen. Een terugkerend patroon is dat de effecten van kunst en cultuur breed zijn, terwijl de financiering vaak domeingebonden, tijdelijk en versnipperd blijft. Juist daarom is het van belang de maatschappelijke waarde niet alleen te ervaren, maar ook expliciet te

maken en te verbinden aan beleids- en financieringskeuzes.

Deze handreiking markeert geen eindpunt, maar een vertrekpunt. Zij biedt aanknopingspunten voor:

- Dialoog over duurzame inbedding: praktijk, samenwerking en leren;
- Structurele verankering afspraken governance en middelen: lokaal, regionaal en landelijk.

Beide vragen om expliciete aandacht voor continuïteit en commitment op meerdere niveaus.

Het is niet realistisch om te veronderstellen dat meer onderbouwing op zichzelf voldoende is om duurzame inbedding te realiseren. Instrumenten zoals SROI kunnen de maatschappelijke waarde zichtbaar en bespreekbaar maken. Echter, de betekenis hangt af van het gebruik als gespreksinstrument: expliciteren van aannames, vergroten van toetsbaarheid en ondersteunen van beleidsvorming.

Voor effectieve toepassing is het van belang dat betrokken partijen - initiatiefnemers, zorgaanbieders, gemeenten, zorgkantoren - eerst overeenstemming bereiken over de doelen. In deze fase staat het gezamenlijk begrip centraal van wat ertoe doet voor

ouderen in de verbinding tussen zorg en cultuur. Ervaringsverhalen van ouderen kunnen richting geven.

Vervolgens is experimenteren met concrete toepassingen passend; uitproberen, actieleren, bijstellen, en daarna impactmeting gericht inzetten. Implementatie vraagt om een stapsgewijze en planmatige aanpak, met voortdurende aandacht voor factoren die uitvoering en borging beïnvloeden. Wanneer relaties zijn opgebouwd, ervaringen gedeeld en verwachte effecten scherp zijn, ontstaat een betere basis voor afspraken over structurele verankering en financiering.

Het voorbeeld van Samen Creatief spreekt tot de verbeelding. Zij laat zien hoe kunst en cultuur in het zorg- en sociaal domein betekenis kan krijgen voor deelnemers, professionals en betrokken organisaties. Echter, de opgave reikt verder dan de continuïteit van Samen Creatief. Het gaat om de vraag onder welke voorwaarden kunst- en cultuurinitiatieven zorgvuldig, duurzaam en passend kunnen worden ingebed in bestaande praktijken en financieringsstructuren.

Zolang een eenduidig en breed gedragen positionering binnen zorg, welzijn en cultuur ontbreekt, blijven actieve agendering, prioritering en sterke regionale en landelijke netwerken van belang.

Bijlagen

1. Over ZonMw, partners en het programma Kunst en Cultuur in de Langdurige Zorg en Ondersteuning
2. Over de methode SROI
3. Betrokkenen SROI-analyse
4. Referentieprijzen
5. Referenties

Bijlage 1:

Over ZonMw, partners en het ZonMw-programma Kunst en Cultuur in de Langdurige Zorg en Ondersteuning

ZonMw

ZonMw: de verbindende kracht achter vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn

Met kennis werken aan een goede gezondheid voor iedereen. Daar staan we voor. Dat is wat ons verenigt, wat ons drijft. Elke dag weer.

Vernieuwing in gezondheid, zorg en welzijn gaat over gezond leven en voorkomen dat we ziek worden. Over nieuwe behandelingen en geneesmiddelen en transitie naar een toekomstbestendig stelsel van preventie, zorg en welzijn. Onze gezondheid is steeds nadrukkelijker verweven met brede maatschappelijke ontwikkelingen. Denk aan het verbeteren van onze leefomgeving, maar ook aan het verkleinen van de gezondheidskloof. Om hierin de nodige stappen te zetten, is kennis nodig. Over de volle breedte van de kennisketen, van fundamenteel onderzoek tot en met invoering in de praktijk. Dat vraagt om een hechte samenwerking tussen allerlei sectoren en organisaties.

Verbindende kracht achter vernieuwing en verbetering

We werken nauw samen met een brede groep partners: beleidsmakers, burgers en ervaringsdeskundigen, preventie-, zorg- en welzijnsprofessionals, onderzoekers, opleiders en ondernemers. Samen kunnen we het verschil maken. Daarbij richten we ons op drie kernactiviteiten:

- **Programmeren en financieren**
Samen met onze opdrachtgevers en partners bepalen we welke kennis en activiteiten nodig zijn, maken hier een programma voor en financieren de kennisontwikkeling, kennisbenutting en benodigde kennisinfrastructuren. We hebben een overkoepelende blik en betrekken er diverse disciplines en praktijkvelden bij.
- **Verbinden en doorgeleiden**
ZonMw verbindt mensen en organisaties op inhoud, proces en uitkomst. We brengen mensen samen en stimuleren samenwerking en dialoog met en tussen

onze partners. Bovenal zorgen we dat de ontwikkelde kennis wordt doorgeleid en uiteindelijk op de juiste plek in de praktijk terechtkomt en wordt benut.

- **Signaleren en agenderen**
We signaleren kennishiaten en innovatiekansen, om gezondheid, zorg en welzijn te verbeteren. Deze onderwerpen agenderen we in samenwerking met partners, bijvoorbeeld via signalementen en kennisagenda's.

Het resultaat: samen met onze partners zorgen we voor meer impact van kennis op gezondheid, zorg en welzijn voor iedereen. Altijd met onze kernwaarden in het achterhoofd: zorgvuldig, toegankelijk, initiatiefrijk en zeker ook verbindend. Want alleen samen kunnen we bijdragen aan een wereld waarin goede gezondheid voor iedereen bereikbaar is!

Onze opdrachtgevers

ZonMw haar belangrijkste opdrachtgevers zijn het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).

ZonMw-programma: Kunst en Cultuur in de Langdurige Zorg en Ondersteuning

Er is nog te weinig bekend over de effecten van kunst en cultuur in de langdurige zorg en ondersteuning als het gaat over positieve gezondheid van deelnemers.

Om deze redenen is, samen met Stichting RCOAK, Fonds Sluyterman van Loo en de ministeries van OCW (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) en VWS (Volksgezondheid, Welzijn en Sport), het ZonMw-programma 'Kunst en Cultuur in de Langdurige Zorg en Ondersteuning' geïnitieerd.

Het doel van dit programma is het verbinden van cultuur aan langdurige zorg en ondersteuning, op een structurele en duurzame manier. De vraag die hierbij centraal staat is: Wat zijn de effecten van kunst op de (positieve) gezondheid en het welbevinden? Door kunstinitiatieven te onderzoeken wordt zichtbaar welke elementen hierbij een rol spelen. Maar ook het in kaart brengen en delen van succesvolle implementatiestrategieën draagt hieraan bij.

Fonds Sluyterman van Loo

Fonds Sluyterman van Loo is een

ouderenfonds dat gelooft in de kracht van verbinding. Verbinding is de basis voor een zinvol en vitaal leven. Meedoen aan kunst, cultuur en andere sociale activiteiten geeft ouderen betekenis, plezier en energie. Fonds Sluyterman van Loo financiert verbindende (kunst) initiatieven voor ouderen in groepsverband in Nederland en het Caribisch deel van het Koninkrijk. Denk aan kunstbeoefening (bijv. samen muziek of theater maken), dialogen/levensvragen, educatie en culturele activiteiten. Daarnaast deelt het fonds kennis en netwerk, om organisaties zo te ondersteunen bij het opzetten of uitbreiden van betekenisvolle initiatieven voor ouderen. Zo krijgen steeds meer ouderen de kans om mee te doen. We zien het dagelijks en onderzoek bevestigt het: betekenisvol contacten leggen via kunst, cultuur, beweging en leren maakt voor ouderen écht het verschil.

Lang Leve Kunst

Lang Leve Kunst is een programma van Fonds Sluyterman van Loo. Lang Leve Kunst stimuleert dat ouderen actief meedoen aan kunst en cultuur, vanuit de wetenschap dat creatieve en culturele activiteiten ouderen uitdaging en inspiratie geven. Ouderen komen zo op een andere manier in contact met elkaar.

Kunst- en culturele initiatieven

Initiatieven¹⁴ afkomstig uit verschillende domeinen, zoals de podiumkunsten (muziek, theater en dans), musea,

beeldende kunst, film, letteren, architectuur, design, nieuwe media, cultuureducatie, amateurkunst en bibliotheken, of combinaties daarvan.

Bijlage 2:

Over de methode SROI

VitaValley meet de maatschappelijke impact met de Social Return on Investment (SROI) methode. Dit is een gevalideerde, gestructureerde aanpak om met alle stakeholders in dialoog de maatschappelijke waarde te bepalen en op basis hiervan duurzame financiële arrangementen te ontwikkelen.

SROI principes

- Betrek de stakeholders
- Onderzoek en begrijp wat er zal veranderen
- Waardeer wat er toe doet
- Betrek alleen relevante en significante zaken

- Claim niet teveel
- Wees transparant
- Verifieer de aannames en resultaten

Lees meer over hoe VitaValley de SROI methode inzet [hier](#).

Bijlage 3:

Betrokkenen SROI-analyse

Deze SROI Quick Scan is tot stand gekomen met medewerking van:

- Susan Dielissen, business controller, Vitalis;
- Joyce Wardenaar, manager zorg, Vitalis;
- Maaïke Mul, cultuuraanjager, Vitalis;
- Jolijn van Ham, activiteitenbegeleider afdeling Cascade, Vitalis;
- Chantal Bozuwa, medewerker welzijn afdeling Cascade, Vitalis;
- Lynne de Kluizenaar, freelance beeldend kunstenaar, CKE;
- Desirée Wevers, manager innovatie, CKE;
- Myke Graat, directeur regio zuid, Vitalis.

Bijlage 4:

Referentieprijzen

Bij het berekenen van maatschappelijke kosten en baten maken we, waar relevant, gebruik van de onderstaande referentieprijzen. De bronnen hiervoor zijn Zorginstituut Nederland²⁵, CBS^{34,63}, CPB⁶⁴, Vektis^{23,24}, VNG⁶⁵, NZa^{26,66}, UWV⁶⁷ en de Rijksoverheid⁶⁸.

Referentieprijzen			Bron
Op basis van CBS, Zorginstituut Nederland, NZa, Ministerie van VWS, Rijksoverheid, Vektis, Gemeentezorgspiegel, CPB, UWV en andere publieke bronnen			
Inwoners NL (eind 2025)		18131238	CBS, 2026
Indexering Consumentenprijsindex (CPI, 2015 = 100) verschil 2025-2022 verschil 2025-2020	121,43	134,6 13,1 27,1	Indexering op basis van Consumentenprijsindex (CPI, 2015 = 100) CBS, 2026

	Referentieprijs 2022 (o.b.v. Zorginstituut tenzij anders vermeld)	Geïndexeerd voor 2026	Eenheid	Bron
Mantelzorgers, cliënten en patiënten	€ 18,8	€ 21,3		Zorginstituut NL, 2024
Huisartsenzorg				
Consult, gemiddeld (ook voor telefonsich en e-mail consult)	€ 31	€ 35	per gemiddeld consult	Zorginstituut NL
Visite, gemiddeld	€ 43	€ 49	per gemiddelde visite	Zorginstituut NL
Dienstuur huisartsendienstenstructuur in de avond		€ 119	maximumtarief	NZa, 2026

	Referentieprij 2022 (o.b.v. Zorginstituut tenzij anders vermeld)	Geïndexeerd voor 2026	Eenheid	Bron
<i>Paramedische zorg</i>				
Fysiotherapie	€ 39	€ 44	per zitting van gemiddeld 30 minuten	Zorginstituut NL
Oefentherapie	€ 43	€ 49	per zitting van gemiddeld 30 minuten	Zorginstituut NL
Logopedie	€ 41	€ 46	per zitting van gemiddeld 30 minuten	Zorginstituut NL
Ergotherapie	€ 24	€ 28	per zitting van gemiddeld 15 minuten	Zorginstituut NL
Diëtist	€ 25	€ 31	per kwartier diëtetiek	NZa, 2021
Leefstijlaanbieder		€ 98	per uur	NZa, tariefbeschikking GLI volwas- senen, 2026 (obv tarief intake)
<i>Medisch specialistische zorg</i>				
Medisch specialist, algemeen ziekenhuis - per gewerkt uur	€ 96	€ 109	per uur	Zorginstituut NL
Medisch specialist, algemeen ziekenhuis - per patiëntgebonden uur	€ 138	€ 156	per uur	Zorginstituut NL
<i>Thuiszorg</i>				
Huishoudelijke hulp thuis	€ 33	€ 37	per uur	Zorginstituut NL
Persoonlijke verzorging thuis	€ 58	€ 65	per uur	Zorginstituut NL
Begeleiding thuis	€ 64	€ 72	per uur	Zorginstituut NL
Verpleging thuis	€ 75	€ 85	per uur	Zorginstituut NL
Behandeling thuis	€ 138	€ 156	per uur	Zorginstituut NL

	Referentieprij 2022 (o.b.v. Zorginstituut tenzij anders vermeld)	Geïndexeerd voor 2026	Eenheid	Bron
GGZ				
Contact zorgverlener in de generalistische basis GGZ-instellingen	€ 121	€ 137	per uur	Zorginstituut NL
Contact zorgverlener in de specialistische GGZ-instellingen	€ 134	€ 152	per uur	Zorginstituut NL
Ziekenhuiszorg				
Verpleegdag Ziekenhuis (incl. personeelskosten)	€ 644	€ 729	per dag	Zorginstituut NL
Verpleegdag Intensive Care	€ 2.727	€ 3.085	per dag	Zorginstituut NL
Polikliniek bezoek	€ 120	€ 136	per bezoek	Zorginstituut NL
Bezoek spoedeisende hulp	€ 258	€ 292	per SEH bezoek	Zorginstituut NL
Apotheken				
Verstrekker laag tarief (assistent)		€ 51	per uur	MKBA Gegevensuitwisseling, Verkenning van de maatschappelijke kosten en baten van Digitaal Receptenverkeer, VWS, 2020
Verstrekker hoog tarief (apotheker)		€ 102	per uur	
Overige referentieprijzen en cijfers				
Senior accounmanager / projectmanager / inkoper		€ 109	per uur	Gemiddeld ZZP tarief, gebaseerd op aanbestedingen overheid
Coördinator salarisschaal 9 Rijksoverheid (Integraal uurtarief o.b.v. contracturen incl. BTW)		€ 69	per uur	Handleiding Uurtarieven Rijksoverheid (HOT, 2024)
Projectmanager / teammanager salarisschaal 14 Rijksoverheid (Integraal uurtarief o.b.v. contracturen incl. BTW)		€ 113	per uur	idem
Contracturen per jaar		1879	uur	idem
Productieve uren per jaar		1354	uur	idem

	Referentieprij 2022 (o.b.v. Zorginstituut tenzij anders vermeld)	Geïndexeerd voor 2026	Eenheid	Bron
QALY		€ 50.000	per gewonnen levensjaar in volledige kwaliteit van leven	Rijksoverheid (2023): Preventie op waarde schatten - Advies techni- sche werkgroep kosten en baten van preventie
Modaal inkomen		€ 48.500	per jaar	CPB, 2026
Gemiddelde jaaruitkering WIA - IVA (Inkomensvoorzie- ning volledig en duurzaam arbeidsongeschikten)		€ 31.051	per jaar	UWV, 2026
Gemiddelde jaaruitkering WIA - WGA (Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten)		€ 24.031	per jaar	UWV, 2026
Gemiddelde jaaruitkering WW		€ 26.740	per jaar	UWV, 2026
Kosten verzuim		€ 405	kosten werkgever per dag	Sazas, TNO, CBS, 2023
<i>Gemiddelde kosten Zvw</i>		€ 3.849	per Nederlander per jaar	Rijksbegroting 2026
waarvan tweedelijnszorg		€ 1.968	per Nederlander per jaar	Rijksbegroting 2026
waarvan eerstelijnszorg		€ 507	per Nederlander per jaar	Rijksbegroting 2026
waarvan huisartsenzorg		€ 268	per Nederlander per jaar	Rijksbegroting 2026
waarvan wijkverpleging		€ 210	per Nederlander per jaar	Rijksbegroting 2026
waarvan apotheekzorg en hulpmiddelen		€ 464	per Nederlander per jaar	Rijksbegroting 2026
waarvan geneeskundige GGZ		€ 324	per Nederlander per jaar	Rijksbegroting 2026
Transformatiemiddelen IZA (totaal 2023-2027)		€ 154	per Nederlander per jaar	Rijksoverheid 2023
<i>Gemiddelde kosten Zvw voor 65-plussers</i>		€ 6.800	per 65-plusser per jaar	Vektis, 2024
waarvan medisch specialistische zorg		€ 3.730	per 65-plusser per jaar	Vektis, 2024
waarvan huisartsenzorg		€ 470	per 65-plusser per jaar	Vektis, 2024
waarvan extramurale farmacie		€ 810	per 65-plusser per jaar	Vektis, 2024
waarvan hulpmiddelen		€ 260	per 65-plusser per jaar	Vektis, 2024

	Referentieprij 2022 (o.b.v. Zorginstituut tenzij anders vermeld)	Geïndexeerd voor 2026	Eenheid	Bron
waarvan wijkverpleging		€ 710	per 65-plusser per jaar	Vektis, 2024
waarvan GGZ		€ 170	per 65-plusser per jaar	Vektis, 2024
<i>Gemiddelde kosten Wlz</i>		€ 2.312	per Nederlander per jaar	Rijksbegroting 2026
waarvan ouderenzorg (zorg in natura en PGB)		€ 1.185	per Nederlander per jaar	Rijksbegroting 2026
waarvan gehandicaptenzorg (zorg in natura en PGB)		€ 815	per Nederlander per jaar	Rijksbegroting 2026
waarvan Wlz instelling		€ 1.540	per Nederlander per jaar	Vektis, 2024
waarvan Wlz thuiswonend		€ 470	per Nederlander per jaar	Vektis, 2024
<i>Uitgaven Wmo-maatwerkvoorzieningen</i>		€ 6.050.585.000		CBS, 2024
uitgaven per inwoner		€ 337	per jaar	CBS, 2024
aantal gebruikers van Wmo- maatwerkvoorzieningen		1.284.680	per jaar	Monitor Langdurige Zorg, 2024
Gemiddelde uitgaven Wmo- maatwerkvoorzieningen per gebruiker		€ 4.710	per jaar	Monitor Langdurige Zorg, 2024
Verschil tussen kosten VPT en opname verpleeghuis		€ 1.511	per maand	NZa, 2022
Percentage mensen dat overlijdt in een verpleeghuis		28%		Palliaweb, 2020

	Referentieprij 2022 (o.b.v. Zorginstituut tenzij anders vermeld)	Geïndexeerd voor 2026	Eenheid	Bron
<i>Afgeleide referentieprijzen:</i>				
Tijdprijs zorgprofessionals gemiddeld (specialisten, huis- artsen, wijkverpleging, paramedici)		€ 99	gemiddeld per uur	Zorginstituut (gemiddelde van referentieprijzen hierboven)
Tijdprijs zorgprofessionals (paramedici) eerstelijns		€ 83	gemiddeld per uur	Zorginstituut (gemiddelde van paramedici hierboven)
Tijdprijs leefstijlaanbieders		€ 98	gemiddeld per uur	NZa, tariefbeschikking GLI volwas- senen, 2026 (obv tarief intake)
Behandelfase		€ 220	behandelfase	NZa, tariefbeschikking GLI volwas- senen, 2026
Onderhoudsfase		€ 114	onderhoudsfase	idem
Tarief GLI		€ 1.435	totaal, 2 jaar	idem
Gemiddeld urenbesteding leefstijlprofessionals GLI		15	uur totaal pp, 2 jaar	idem
Gemiddelde urenbesteding patiënten GLI		29	uur totaal pp, 2 jaar	idem

Bijlage 5:

Referenties

1. Bevolking | Vergrijzing | Volksgezondheid en Zorg. Accessed April 15, 2026. <https://www.vzinfo.nl/bevolking/vergrijzing>
2. Wlz-indicatie | De Staat van Volksgezondheid en Zorg. Accessed April 15, 2026. <https://www.staatvenz.nl/kerncijfers/zorg-met-verblijf-indicatie>
3. Statistiek CB voor de. Bevolkingsprognose: vanaf nu meer ouderen dan jongeren. Centraal Bureau voor de Statistiek. December 16, 2025. Accessed May 6, 2026. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/51/bevolkingsprognose-vanaf-nu-meer-ouderen-dan-jongeren>
4. de Bruin S, Molema C, Busch M, Hegger I, Baan C. Langdurige Zorg in Beweging. Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu; 2018. https://www.rivm.nl/sites/default/files/2018-11/010173_111381_FS_Langdurige_Zorg_TC.pdf
5. Kunst en Cultuur in de Langdurige Zorg en Ondersteuning. ZonMw. September 16, 2019. Accessed April 15, 2026. <https://www.zonmw.nl/nl/programma/kunst-en-cultuur-de-langdurige-zorg-en-ondersteuning>
6. Kunst in de zorg. Accessed April 15, 2026. <https://kunstindezorg.com/>
7. Meer levenskwaliteit, minder zorgkosten: de waarde van kunst in de zorg | Erasmus University Rotterdam. Accessed April 21, 2026. <https://www.eur.nl/nieuws/meer-levenskwaliteit-minder-zorgkosten-de-waarde-van-kunst-de-zorg>
8. (PDF) Arts in health in the Netherlands: a national agenda. ResearchGate. <https://doi.org/10.21827/659e5951e7776>
9. Ministerie van Volksgezondheid W en S. Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) (Definitief) - Rapport - Rijksoverheid.nl. August 31, 2025. Accessed April 21, 2026. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2025/08/31/aanvullend-zorg-en-welzijnsakkoord-azwa>
10. Ministerie van Volksgezondheid W en S. Position paper: Keuzes in zorg en ondersteuning | Sociaal en Cultureel Planbureau. January 14, 2026. Accessed May 18, 2026. <https://www.scp.nl/publicaties-scp/2024/04/position-paper-keuzes-in-zorg-en-ondersteuning>
11. Kunst en cultuur in de langdurige zorg. Leyden Academy. Accessed April 21, 2026. <https://www.leydenacademy.nl/kunst-en-cultuur-in-de-langdurige-zorg/>
12. Fioranelli M, Roccia MG, Garo ML. The role of arts engagement in reducing cognitive decline and improving quality of life in healthy older people: a systematic review. Front Psychol. 2023;14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1232357>
13. Fancourt D, Finn S. What Is the Evidence on the Role of the Arts in Improving Health and Well-Being? A Scoping Review. WHO Regional Office for Europe; 2019. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1232357>
14. How participatory arts can contribute to Dutch older adults' wellbeing – revisiting a taxonomy of arts interventions for people with dementia - PMC. Accessed May 11, 2026. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10069371/>
15. van Campen C, Rosenboom W, van Grinsven S, Smits C. Positieve gezondheid en kunst: kennissynthese. Published online 2017. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Kunst-en-positieve-gezondheid%20%5BMOV-13347380-1.0%5D.pdf>
16. 'Verbinding tussen kunst & cultuur en het sociale domein wordt steeds belangrijker' | Movisie. Accessed April 30, 2026. <https://www.movisie.nl/artikel/verbinding-tussen-kunst-cultuur-sociale-domein-wordt-steeds-belangrijker>
17. What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review. Accessed April 30, 2026. <https://www.who.int/europe/publications/item/9789289054553>
18. Kunst en cultuur in de langdurige zorg. Leyden Academy. Accessed April 30, 2026. <https://www.leydenacademy.nl/kunst-en-cultuur-in-de-langdurige-zorg/>
19. The Impact of Arts and Cultural Engagement on Population Health. Arts + Health. Accessed May 5, 2026. <https://www.artsandhealth.ie/research-evaluation/the-impact-of-arts-and-cultural-engagement-on-population-health/>
20. GGD GHOR Nederland. Gezondheidsmonitor. GGD GHOR Nederland. Accessed June 15, 2025. <https://ggdghor.nl/onderwerp/gezondheidsmonitor/>
21. VNG. Home | Waarstaatjegemeente.nl - cijfers en statistieken van gemeenten. Accessed June 3, 2025. <https://www.waarstaatjegemeente.nl/homewsjg.aspx>
22. Loketgezondleven.nl. Monitoring GALA | Loketgezondleven.nl. Accessed June 15, 2025.

2025. <https://www.loketgezondleven.nl/beleid/gala-spuk/monitoring-gala>
23. Loketgezondleven.nl. Cijfers en feiten ouderen in Nederland | Loketgezondleven.nl. Accessed June 15, 2025. <https://www.loketgezondleven.nl/gezondheidsthema/gezond-en-vitaal-ouder-worden/feiten-en-cijfers-ouderen>
24. Vektis. Open data | Vektis.nl. Vektis. May 19, 2025. Accessed June 15, 2025. <https://www.vektis.nl/open-data>
25. Vektis. Gemeentezorgspiegel | Vektis.nl. Vektis. May 26, 2025. Accessed June 15, 2025. <https://www.vektis.nl/gemeentezorgspiegel>
26. Ministerie van VWS. Richtlijn voor het uitvoeren van economische evaluaties in de gezondheidszorg (versie 2024) - Publicatie - Zorginstituut Nederland. January 16, 2024. Accessed June 3, 2025. <https://www.zorginstituutnederland.nl/publicaties/publicatie/2024/01/16/richtlijn-voor-het-uitvoeren-van-economische-evaluaties-in-de-gezondheidszorg>
27. Ministerie van VWS. Zorgsectoren - Nederlandse Zorgautoriteit. November 23, 2017. Accessed June 15, 2025. <https://www.nza.nl/zorgsectoren>
28. Juiste Zorg op de Juiste Plek. Regiobeelden en regioplannen. Juiste Zorg op de Juiste Plek. Accessed June 15, 2025. <https://www.dejuistezorgopdejuisteplek.nl/programmas/integraal-zorgakkoord/iza-onderdelen/regionale-samenwerking/regiobeelden-en-plannen/>
29. CBS. Kerncijfers wijken en buurten 2024. Published online March 26, 2025. Accessed June 3, 2025. <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2025/13/kerncijfers-wijken-en-buurten-2024>
30. RIVM. Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) | RIVM. Accessed June 15, 2025. <https://www.rivm.nl/volksgezondheid-toekomst-verkenning-vtv>
31. Dashboard AZW. Dashboard Arbeidsmarkt Zorg en Welzijn (AZW). Accessed June 15, 2025. <https://dashboards.cbs.nl/AZWDashboard/>
32. Ministerie van VWS. Integraal Zorgakkoord: "Samen werken aan gezonde zorg" - Rapport - Rijksoverheid.nl. September 16, 2022. Accessed June 16, 2025. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg>
33. Corvo L, Pastore L, Mastrodascio M, Cepiku D. The social return on investment model: a systematic literature review. *Meditari Account Res.* 2022;30(7):49-86. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-05-2021-1307>
34. The Guide to SROI. Social Value International. Accessed May 11, 2026. <https://www.socialvalueint.org/guide-to-sroi>
35. CBS. StatLine - Consumentenprijzen; prijsindex 2015=100. Accessed June 16, 2025. [https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83131ned/](https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83131ned/table?ts=1686052550933)
36. mkba-informatie.nl. Advies van de werkgroep discontovoet (2020) :: Maatschappelijke kosten- en batenanalyse. Accessed June 16, 2025. <https://www.mkba-informatie.nl/mkba-voor-gevorderden/richtlijnen/advies-van-de-werkgroep-discontovoet-2020/>
37. Crealey C, McQuade L, O'Sullivan R. Arts and creativity interventions for improving health and wellbeing in older adults: a systematic literature review of economic evaluation studies. Published online 2023. doi:<https://doi.org/10.1186/s12889-023-17369-x>
38. Løkken BI, Sund ER, Krokstad S, Bjerkeset O, Rangul V. Association between engagement in cultural activities and use of general practitioner consultations: 7-year follow-up of adults from the HUNT study, Norway. Published online September 1, 2023. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2022-068004>
39. Quinn EA, Millard E, Jones JM. Group arts interventions for depression and anxiety among older adults: a systematic review and meta-analysis. *Nat Ment Health.* 2025;3(3):374-386. <https://doi.org/10.1038/s44220-024-00368-1>
40. Bild E, Pachana NA. Social prescribing: A narrative review of how community engagement can improve wellbeing in later life. *J Community Appl Soc Psychol.* 2022;32(6):1148-1215. <https://doi.org/10.1002/casp.2631>
41. Duurzaam Perspectief LangLeveKunst (LLK). Business Case & Routekaart. PwC; 2019.
42. Noice T, Noice H, Kramer AF. Participatory Arts for Older Adults: A Review of Benefits and Challenges. *The Gerontologist.* 2014;54(5):741-753. <https://doi.org/10.1093/geront/gnt138>
43. NZa. Oplegbrief Paper VPT - Scheiden van wonen en zorg - Nederlandse Zorgautoriteit. Accessed June 16, 2025. https://puc.overheid.nl/nza/doc/PUC_706688_22/1/
44. Kunst in zorg en welzijn | Movisie. Accessed February 13, 2026. <https://www.movisie.nl/kunst-zorg-welzijn>
45. Sadio R, Henriques A, Nogueira P, Costa A. Social prescription for the elderly: a community-based scoping review. *Prim Health Care Res Dev.* 2024;25:e46. <https://doi.org/10.1017/S1463423624000410>
46. Houdbaarheid Financiële Situatie in Het Sociaal Domein Zorgelijk. BDO; 2021. https://www.divosa.nl/sites/default/files/2023-05/ps2305_-_rap_de_financiele_staat_van_sociaal_domein_van_nl_gemeenten_in_2021_1.pdf
47. Benchmark Nederlandse Gemeenten 2025 | Download - BDO. January 21, 2025. Accessed May 6, 2026. <https://www.bdo.nl/nl-nl/nieuws/2025/benchmark-nederlandse-gemeenten-2025>
48. Stichting Institute for Positive Health (iPH). Positieve gezondheid - Stichting

- Institute for Positive Health (iPH). Stichting Institute for Positive Health. Accessed June 22, 2025. <https://www.iph.nl/en/>
49. Home. LKCA. Accessed April 20, 2026. <https://www.lkca.nl/>
50. Pilot | maatschappelijke impact van Positieve Gezondheid voor huisartsengroep. Proscop. Accessed April 20, 2026. <https://proscop.nl/kennisbank/inzicht-in-de-maatschappelijke-impact-van-positieve-gezondheid/>
51. De Resultaten - Wat levert SBD op? Sociale Benadering Dementie. Accessed April 20, 2026. <https://socialebenadering.nl/de-resultaten>
52. Veldman J, Maltha S, Nederhof N, van Sambeek N, Verhagen P. Onderzoek Naar Multipliereffecten En Pay-off Effecten in de Culturele En Creatieve Sector. Dialogic innovatie; 2023. <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-5662c2494350cfb940efef560949e978b77483d1/pdf>
53. Ministerie van Volksgezondheid W en S. Gelukkig ouder worden in een veranderende samenleving | Sociaal en Cultureel Planbureau. June 10, 2020. Accessed April 20, 2026. <https://www.scp.nl/documenten/2020/06/11/gelukkig-ouder-worden-in-een-veranderende-samenleving>
54. Utrecht H. Samen vormgeven aan Kunst en Gezondheid | Hogeschool Utrecht. Accessed April 21, 2026. <https://www.hu.nl/onderzoek/publicaties/samen-vormgeven-aan-kunst-en-gezondheid>
55. Groot B, de Kock L, Liu Y, et al. The Value of Active Arts Engagement on Health and Well-Being of Older Adults: A Nation-Wide Participatory Study. Int J Environ Res Public Health. 2021;18(15):8222. <https://doi.org/10.3390/ijerph18158222>
56. McQuade L, O'Sullivan R. Examining arts and creativity in later life and its impact on older people's health and wellbeing: a systematic review of the evidence. Perspect Public Health. 2024;144(6):344-353. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36905227/> <https://doi.org/10.1177/17579139231157533>
57. van Busschbach J. QALY En Kwaliteit van-Leven-Metingen. Zorginstituut Nederland; 2024.
58. Coulton S, Clift S, Skingley A, Rodriguez J. Effectiveness and cost-effectiveness of community singing on mental health-related quality of life of older people: Randomised controlled trial. Br J Psychiatry. 2015;207(3):250-255. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.113.129908>
59. Tarrant M, Lamont RA, Carter M, et al. Measurement of Shared Social Identity in Singing Groups for People With Aphasia. Front Psychol. 2021;12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.669899>
60. Ministerie van VWS. Preventie op waarde schatten - Advies technische werkgroep kosten en baten van preventie - Publicatie - Rijksoverheid.nl. December 31, 2023. Accessed June 15, 2025. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2024/01/17/preventie-op-waarde-schatten-advies-technische-werkgroep-kosten-baten-preventie>
61. Kim ES, Whillans AV, Lee MT, Chen Y, VanderWeele TJ. Volunteering and Subsequent Health and Well-Being in Older Adults: An Outcome-Wide Longitudinal Approach. Am J Prev Med. 2020;59(2):176-186. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2020.03.004>
62. Nichol B, Wilson R, Rodrigues A, Haighton C. Exploring the Effects of Volunteering on the Social, Mental, and Physical Health and Well-being of Volunteers: An Umbrella Review. Volunt Int J Volunt Nonprofit Organ. 2024;35(1):97-128. <https://doi.org/10.1007/s11266-023-00573-z>
63. Ministerie van Volksgezondheid W en S. Hoofdlijnenakkoord Ouderenzorg - Samen voor kwaliteit van bestaan - Publicatie - Rijksoverheid.nl. June 3, 2025. Accessed May 18, 2026. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2025/06/03/hoofdlijnenakkoord-ouderenzorg-samen-voor-kwaliteit-van-bestaan>
64. VitaValley. Social Return On Investment | SROI. VitaValley. Accessed June 16, 2025. <https://vitavalley.nl/sroi/>
65. CBS. Wmo uitgaven en gemiddelde kosten per cliënt, 2017-2023. Centraal Bureau voor de Statistiek. March 25, 2025. Accessed June 16, 2025. <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2025/13/wmo-uitgaven-en-gemiddelde-kosten-per-client-2017-2023>
66. CPB. Actualisatie Verkenning middellange termijn tot en met 2028 (september 2024). Accessed June 16, 2025. <https://www.cpb.nl/actualisatie-verkenning-middellange-termijn-tot-en-met-2028-september-2024>
67. VNG. Meer ouderen en jongvolwassenen gebruiken Wmo-ondersteuning | VNG. Accessed June 16, 2025. <https://vng.nl/nieuws/meer-ouderen-en-jongvolwassenen-gebruiken-wmo-ondersteuning>
68. Ministerie van VWS. Kerncijfers diëtetiek - Paramedische zorg - Nederlandse Zorgautoriteit. October 14, 2020. Accessed June 16, 2025. <https://www.nza.nl/zorgsectoren/paramedische-zorg/kerncijfers-paramedische-zorg/kerncijfers-dietetiek>
69. UWV. UWV Januarinota 2025. January 28, 2025. Accessed June 16, 2025. <https://www.uwv.nl/nl/publicaties/financiele-nota/2025/januarinota-2025>
70. Zorguitgaven en -ontvangstn Zw begroting | De Staat van Volksgezondheid en Zorg. Accessed June 16, 2025. <https://www.staatvenz.nl/financiele-middelen/zorguitgaven-en-ontvangstn-zvw2-begroting>

Colofon

Disclaimer © 2026, ZonMw.

Alle rechten voorbehouden. Dit rapport is met zorg samengesteld.

Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend.

Alle intellectuele eigendomsrechten met betrekking tot dit rapport (waaronder teksten, afbeeldingen, grafieken, data en ontwerpen) berusten bij ZonMw of haar licentiegevers. Het is zonder voorafgaande schriftelijke toestemming niet toegestaan (delen van) dit rapport te verveelvoudigen, openbaar te maken, distribueren, bewerken, opslaan in een geautomatiseerd bestand of anderszins te gebruiken, in welke vorm of op welke wijze dan ook.

Gebruik van de inhoud voor tekst- en datamining, kunstmatige intelligentie, machine learning of andere vormen van geautomatiseerde gegevensverwerking is niet toegestaan zonder voorafgaande schriftelijke toestemming, behoudens voor zover dwingendrechtelijke wetgeving anders bepaalt.

Voor toestemming of informatie: cultuurenzorg@zonmw.nl.

Opdrachtgevers

ZonMw, Fonds Sluyterman van Loo

Eindredactie

ZonMw

Auteurs Stichting VitaValley

Maarten Ploeg, Pim Ketelaar,
Marcel Canoy, Jolijn van den Broek,
Nienke Oosting, Koen Wijntjes

Grafische vormgeving

NEWR strategie & creatie

